

SLOVENSKI JADRAN

LETO II. ŠTEV. 28

Koper, petek 10. julija 1953

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Edvard Kardelj o Trstu in o naših odnosih z Italijo

V nedeljo je na proslavi desete obletnice ustanovitve ZAVNOH v Otočcu v Liki govoril podpredsednik zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj. Obravnaval je vsa važnejša vprašanja iz naše notranje in zunanje politike. Glede vprašanja Trsta in naših odnosov z Italijo je med drugim dejal:

V Italiji so še vedno vplivni ti isti krogi, ki sanjajo o vodilni imperialistični vlogi Italije na Balkanu in v vzhodnem Sredozemlju. Njim se zdi, da je nova Jugoslavija, neodvisna in močna Jugoslavija, glavna ovira pri ustvaritvi teh sanj. Toda ni niti edina, niti glavna. Dejansko sedanji čas sam po sebi ni naklonjen takim aspiracijam. Postale so anahronizem. Mi to dobro vemo, toda zdi se, da se s tem nikakor nečemo sprijazniti nekateri krogi v Italiji. Zato vztrajno nadaljujejo stari kurz protijugoslovanske politike. Posamezni ljudje v Italiji, ki vidijo, da je ta politika nesmiselna in predvsem škodljiva Italiji, pa spet nimajo moči in smelosti, da bi to povedali. Oni so ujetniki šovinističnega ozračja, ki je tam ustvarjeno. Tako je vsa italijanska protijugoslovanska gonja dobila značaj nečesa umetno skombiniranega, nečesa kar visi v zraku in je nerehalno, napol žalostno, napol smešno. To se dogaja vselej kadar skuša nekdo preživeti metode donkihotsko prenašati v nove razmere le to razliko, da je Don Kihot poskušal prenašati to, kar je v davnihi bilo po njegovem mnenju dobro, sedanja protijugoslovanska gonja nekaterih krogov v Italiji pa poskuša prenašati prav tisto, kar je bilo v preteklosti slabo.

Pri tem pa govorijo nekateri ljudje v Italiji, da dela čas za njih. Toda zelo se motijo. Čas dela samo za narode, ki se bore za svobodo in neodvisnost ter za likvidacijo imperializma, pa za nič drugega. Italijanske aspiracije na našo zemljo pa vsekakor ne spadajo v to kategorijo mednarodne politične misli.

Zelo je škoda, da se demokratičnejši duhovi v Italiji, ki nedvomno vidijo brezizhodnost italijanske politike — grajene na imperialističnih aspiracijah do Balkana — ne morejo odtrgati iz ozračja, ki ga proizzva ta politika. Od trenutka dalje, ko narodi Jugoslavije ne morejo in nečemo več biti izkoriščani sužnji tujih protektorjev, lahko italijanska politika samo izbira ali jih hoče imeti za prijatelje ali ne. Na nobeni drugi osnovi, razen na osnovi takšnega enakopravnega prijateljskega sodelovanja, ne morejo sloneti italijansko-jugoslovanski odnosi. Jugoslovansko-italijansko prijateljstvo pa bi bilo pomemben prispevek miru ter demokratičnemu sodelovanju in zblizanju narodov Evrope sploh. Mi v Jugoslaviji pa vendarle verujemo, da se bodo nekega dne v Italiji našli ljudje, ki bodo imeli duhovno smelost, da priznajo ne samo možnost ostvartve takega cilja, marveč tudi njegovo zgodovinsko neohodnost in ki bodo za to tudi kaj storili.

(Nadaljevanje na 2. strani)

GRAD V SOCERBU - Kolikokrat je v stoletjih menjal lastnika - ostali pa so - vedno pridni in delavni naši ljudje, ki imajo radi to obmorsko zemljo in morje. 22. julija se bodo zbrali tu in "praznovali desetletnico vstaje. Spominjali se bodo trdih borb in žrtev za svobodo in uživali čudoviti razgled na Trst in Jadransko morje.

S kolektivno borbo vseh narodov je možno preprečiti vsako agresijo

(Nadaljevanje s 1. strani)

ri. Mi bi želeli, da se ustvarijo ti odnosi prijateljstva. Taki odnosi pa predpostavljajo priznanje enakopravnosti in vzajemnega spoštovanja. Niti enega, niti drugega pa doslej ne vidimo v italijanski politiki.

V tem sklopu gledamo tudi na vprašanje Trsta. Ne bom ponavljal predlogov, ki jih je nedavno objavil tovariš Tito.

Tu smo šli mi — v interesu miru in boljših jugoslovansko-italijanskih odnosov — do skrajnih meja možnega popuščanja. Dobro bi bilo, da bi v Italiji došli, da čas na tem dejstvu ničesar ne izpreminja in da bi realistično analizirali položaj.

Nekateri zahtevajo sedaj izhod v dobesednem izvajanju mirovne pogodbe. Mi ne verujemo, da bi bil to stvarni izhod iz položaja. Za tako rešitev tega vprašanja je sedaj že dokaj pozno. Razmere so se zelo spremenile. Predvsem pa se s tem ne rešuje tisti problem, ki je tu glavni, namreč vprašanje jugoslovansko-italijanskih odnosov. Če se vprašanje Trsta ne reši s sporazumom med Italijo in Jugoslavijo, potem bo spor okrog Trsta živel dalje in bo na eni strani onemogočal normalno življenje tega mesta, pa če bi tudi formalno bilo »neodvisno«, po drugi strani pa bo vnašal stalno nesigurnost v jugoslovansko-italijanske odnose in jih celo zaostrel. Zato smo mi za skupno jugoslovansko-italijansko upravo v Trstu, ki bi imel maksimalno avtonomijo, to je takšno, da bi bila možnost vmešavanja obeh držav v notranje življenje mesta znižana na minimum. Z eno besedo, mi ne vidimo drugega izhoda iz položaja, razen predlogov, o katerih je nedavno govoril tovar. Tito.

Edvard Kardelj je zatem govoril še o drugih zunanje-političnih vprašanjih in poudaril, da se je naš mednarodni politični položaj znatno okrepil. Glede naših odnosov s Sovjetsko zvezo in državami sovjetskega bloka je med drugim dejal:

»Kot veste, kaže sovjetska vlada v zadnjem času znake pripravljenosti za določeno normalizacijo državnih odnosov z nami. Z drugimi besedami ona s tem molče priznava, da ji prejšnja politika groženj in zastraševanja ni prinesla koristi in da jo mora spremeniti.

Če je sovjetska vlada pripravljena ne glede na razloge, ki jo vodijo pri tem, da stori nekaj za normaliziranje naših meddržavnih odnosov, smo tudi mi za to. Mi smo si vedno prizadevali v tej smeri. Pred dvema leti smo predlagali normalizacijo diplomatskih odnosov z državami sovjetskega bloka tudi v Organizaciji ZN. Sploh smo vselej pripravljeni storiti vse, kar moremo, da koristimo kreposti miru, ako je to v skladu z interesi neodvisnosti naše socialistične države. Zato smo tudi sedaj, potem ko je sovjetska vlada imenovala svojega veleposlanika v Beogradu, zahtevali agremen za našega veleposlanika v Moskvi. Toda — kot je nedavno dejal tovar. Tito — vse to še nikakor ne pomeni, da je s tem rešen problem naših odnosov z državami sovjetskega bloka in da nam ni treba več voditi računa o tem vprašanju. Še vedno nam ubijajo na mejah naše državljanje in graničarje. Še vedno pošiljajo v našo deželo diverzantske tolpe, še vedno vodijo v tisku in po radiu razbrzdano protijugoslovansko gonjo. A ne samo to, če se je spremenila taktika in metoda sovjetske politike, zaenkrat ni nobenih znamenj, da bi se spremenila tudi njena vsebina. Mi pa vse tako dolgo ne moremo verjeti v trajnost miroljubnih deklaracij, dokler ne bo jasno obojena sovjetska protijugoslovanska politika v preteklosti, dokler se v jedru ne spremeni sovjetska mednarodna politika sploh. V vsakem primeru pa se moremo držati naslednjih načel:

1. Da v nobenem pogledu ne oslabinimo budnosti v zaščito naše neodvisnosti, niti naporov za krepitev obrambne sile naše države niti našega sodelovanja z drugimi dr-

žavami, za zaščito miru v tem delu sveta.

2. Storiti moramo vse, kar je mogoče, da v sedanjih razmerah kolikor je le mogoče normaliziramo naše odnose s Sovjetsko zvezo in z drugimi državami sovjetskega bloka.

V svojem nadaljnjem izvajanju je Kardelj orisal povojne napore za obnovo in nadaljnjo izgradnjo države, ki je zaradi svoje zgodovine bila zelo zaostala. Predvsem je bilo treba rešiti državo tehnične zaostalosti. V teh naporih je doživela Jugoslavija veliko zmag in hkrati odrezala domačemu birokratizmu noge.

Ko je omenil razne težave in napore, je Kardelj rekel, da je ostal življenski standard delovnega ljudstva sorazmerno nizek in da se Jugoslavija še ni povsem izklopala iz zaostalosti, vendar pa je napravila zelo velike korake naprej, kajti danes ni Jugoslavija več prisiljena kupovati do vse zadnje igle v inozemstvu, ampak je celo začela izvažati svoje industrijske izdelke.

Posebno pozornost je posvetil Kardelj vprašanju kmetijstva. Osnovna sila na deželi, je rekel, bo tudi vnaprej zadrugištvo, vendar pa se kmet ne sme več siliti v zadrugo, ampak mora kmet videti v zadrugi svojega prijatelja. Kakšna pa bo ta zadruga, je odvisno od kmetove volje. Socialistična skupnost pa ima dovolj možnosti, urediti tako ekonomsko politiko, ki bo združevala koristi delovnih kmetov s koristmi socialistične preobrazbe kmetijstva. Pri tem se je Kardelj ustavil nekoliko tudi pri tistih, ki so menili, da je bila z uredbo o imovinskih odnosih in kmetijskih delovnih zadrugah proglašena svoboda za kapitalistične elemente na vasi. Ti ljudje, pravi Kardelj, so se zmotili, kajti Jugoslavija se ne bo vrnila v kapitalizem. O tem najboljše govori ukrep, ki omenjuje zaseben zemljiški sklad na 10 ha površine.

V svojih nadaljnjih izvajanjih je Kardelj omenil tudi industrijo. Glede tega je rekel, da je potrebno dati tudi industrijski veji gospodarstva nekoliko svobodnejšo obliko razvoja in prepustiti iniciativo samim gospodarskim organizacijam in delovnim kolektivom ter zagotoviti, da bodo imele več besede neposredne gospodarske potrebe in ne več sami upravni kabineti. Posebno pozornost bo treba posvetiti mali in predvsem predelovalni industriji. S tem v zvezi je nato omenil tudi upravičene in neupravičene kritike na račun jugoslovanske notranje trgovine in predvsem raznih monopolskih položajev posameznih trgovskih podjetij, ki navijajo cene.

Ob koncu je Kardelj govoril še o splošnem položaju v svetu in med drugim dejal:

»V svetu se kažejo sedaj znamenja izvestnega popuščanja mednarodne napetosti. V Koreji so izgledi za konec vojne veliki in zelo realni kljub provokatorskemu ravnanju Singman Rija, ki mu mir ne gre v račun in ki bi hotel s tujimi sredstvi, ne pa po volji naroda postati gospodar vse Koreje. Ali bo ta težnja popuščanja trajnejšega značaja, in ali bo omogočila kolikor toliko trajnejšo stabilizacijo miru v svetu, bo pokazala bodočnost. V vsakem primeru pa so nasprotja v svetu danes tako velika, da ne bo lahko doseči sporazuma v najvažnejših vprašanjih, ki danes zaostrejo mednarodne odnose. Po drugi strani pa je bila volja narodov zoprstavi se vsaki agresiji in braniti mir, redkokdaj v zgodovini tako močna in tako prevladujoča, kot je sedaj. Zato bi bilo zelo napačno postaviti se na stališče, da je vojne konec konca vendarle neizbežna. Nasprotno, prav razvoj povojnih mednarodnih odnosov kaže, da je možno preprečiti agresijo z aktivno in kolektivno borbo vseh narodov proti njej.

V tem smislu smo delali za ostvareitev balkanskega pakta in postali njegov član zavedajoč se, da lahko mnogo prispeva k ureditvi miru na Balkanu in v vzhodnem Sredozemlju sploh. Če dosežemo rezultati so pokazali, da so bili naši tipi upravičeni.

Na koncu je Kardelj omenil še

važnost jesenskih volitev v skupščini. Tu je poudaril važnost ljudskega poslanca, ki bo mnogo bolj kot do sedaj povezoval svoj okraj z republiško skupščino in prenašal sklepe skupščine neposredno na okraj in tako omogočil ono povezavo, ki je potrebna za doseg večjih uspehov. Zato, je rekel Kardelj, mora ljudstvo že sedaj misliti, katere ljudi bo izvolilo, in kakšne naloge jim bo postavilo.

Pred „malo bermudsko konferenco“

V petek 10. julija se bodo začeli v Washingtonu tristranski razgovori zunanjih ministrov Francije, Velike Britanije in Združenih držav Amerike. Ta sestanek imenujejo tudi »mala bermudska konferenca«. Predstavlja bo namreč uvod v kasnejšo konferenco treh velikih Zapa in Bermudih in morda tudi v štiristransko konferenco s Sovjetsko zvezo.

Mednarodni opazovalci pričakujejo, da bo mala bermudska konferenca prinesla dobre rezultate. Na njej sicer ne bodo sprejeli nobenih konkretnih sklepov, pač pa si bodo samo izmenjali mišljenja o raznih perečih vprašanjih v svetu.

Razpravljali bodo o nemškem in avstrijskem vprašanju, o vprašanjih Bližnjega in Srednjega vzhoda, o Koreji in Indokini.

Glavno mesto pa bo zavzelo vprašanje Nemčije. Tukaj obstajajo pravzaprav največje razlike v gledišču zapadnih sil. Gre predvsem zato, ali naj se nemško vprašanje, ki je danes najbolj aktualno, rešuje v okviru razgovorov s Sovjetsko zvezo ali pa brez nje na osnovi dosežane podpore Adenauerju in vključevanja Zahodne Nemčije v razne zapadno-evropske načrte. Amerika stoji na stališču vključevanja Zahodne Nemčije v zapadno-evropsko obrambno skupnost, kjer naj bi postala glavni stebel evropske obrambe. Britanci pa temu nasprotujejo. V Londonu pravijo, da je Sovjetska zveza doživela v vzhodnem Berlinu in v sovjetski zasedbeni coni Nemčije hud udarec. Toda Sovjeti lahko obrnejo vse to v svojo korist. Oni bi lahko nekega dne rekli, da so v Vzhodni Nemčiji popustili, ker da so za zedinjenje Nemčije, seveda pod pogojem, da Zahodna Nemčija izstopi iz evropske obrambne skupnosti. To, sodijo v Londonu, pa bi bil za Zápád velik udarec.

Splošnemu kesanju Vzhodne Nemčije je te dni sledila tudi Madžarska, a ni izključeno, da bodo isto pot šle tudi druge države sovjetskega bloka.

Preteklo soboto so na Madžarskem preosnovali vlado. Vsemogočni komunist Rakoši je izginil s politične pozornice. Njegovo mesto ministrskega predsednika je prevzel Imre Nagy. Ta je imel takoj po izvolitvi v narodni skupščini govor, ki je vzbudil veliko pozornost. Predvsem je Nagy obsodil policijske ukrepe svojih prednikov. Dejal je, da mora madžarska vlada popraviti težke napake dosedanje politike. Hkrati je napovedal korenite spremembe v politiki nove madžarske vlade, da se udrži pravna ureditev in zaščiti zakonitost.

Vlada mora — po njegovih besedah — obsoditi in negativno in druga sredstva pritiska, kakor tudi brezobzirno in kruto stališče, ki so ga organi oblasti zavzemali do državljanov: niso spoštovali odredb, ki štiti pravice državljanov, njihovo svobodo in osebno varnost. Ze sam obstoj koncentracijskih taborišč je pomenil kršitev zakonitosti — je dejal Nagy. Nato je napovedal amnestijo za vse tiste, ki niso nevarni za varnost države. Na gospodarskem področju je napovedal revizijo petletnega plana, ki je po njegovih besedah presegal madžarske sile, kar je dovedlo do znižanja življenjske ravni. Odslej bodo posvečali večjo pozornost industriji, potrošniških predmetov in proizvodnji živil. Priznal je tudi velike napake v kmetijski politiki, predvsem v nepravilni politiki zadrugištva. Kmetom bo-

Konferenca zunanjih ministrov držav balkanskega sporazuma

V Atenah se je začela v torek konferenca zunanjih ministrov Jugoslavije, Grčije in Turčije. Jugoslavijo zastopa podtajnik za zunanje zadeve dr. Aleš Bebler, namesto obolelega državnega tajnika Koče Popovića, Grčijo zastopa zunanji minister Stefanopoulos, Turčijo pa zunanji minister Keprili.

Dnevni red atenske konference obsega proučevanje splošnega mednarodnega položaja ter vprašanj, ki so skupna za vse tri balkanske države. Osnovna naloga balkanskega pakta kot instrumenta miru v tem delu Evrope je danes še pomembnejša zaradi teženj v svetu, da se najdejo poti za omilitve mednarodne napetosti. To nalogo so jasno poudarile tri balkanske države, ko so pred dnevi objavile skupno izjavo, ki pravi: »Sodelovanje na temelju enakih pravic med svobodnimi in neodvisnimi narodi in uresničitev obrambnih naporov sta najučinkovitejši sredstva za ohranitev in krepitev miru«.

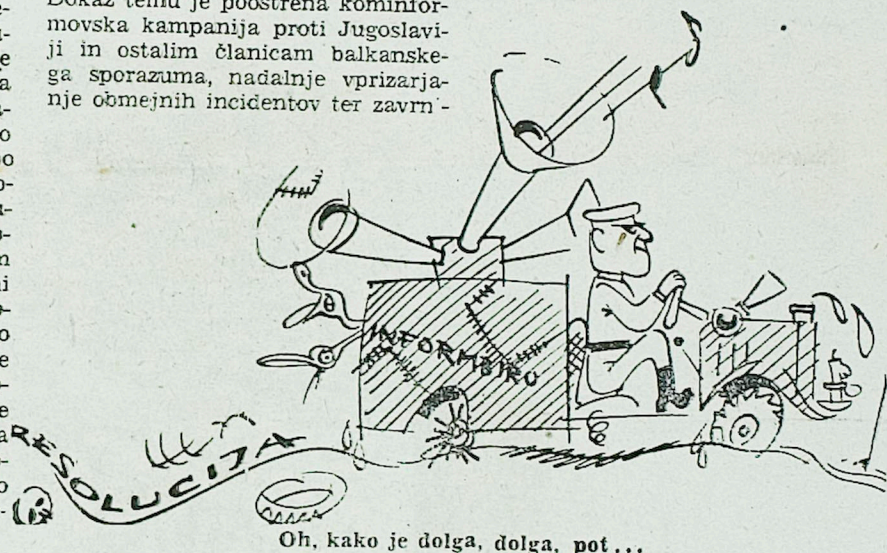
V Atenah bodo razpravljali tudi o najnovejših sovjetskih potezah na Balkanu. Sovjetska zveza je pokazala namreč zadnje čase nekaj znakov, da želi urediti odnose z balkanskimi državami. Jugoslavijo je zaprosila za agremen svojega veleposlanika v Beogradu, Turčiji je poslala noto, v kateri izraža pripravljenost sporazumeti se glede vprašanja turških vzhodnih meja in glede ožinskih vprašanj, z Grčijo pa se je sporazumela glede sestave skupne mešane komisije, ki naj bi proučila vprašanje določitve sporne meje ob reki Marici. Balkanske države so sovjetske pobude sprejele, vendar pa so budne. Te države vedo namreč, da take pobude še ne pomenijo, da se je sovjetska politika temeljno spremenila. Dokaz temu je poostrena kominformovska kampanja proti Jugoslaviji in ostalim članicam balkanskega sporazuma, nadalnje vpiranje obmejnih incidentov ter zavrnitev jugoslovanskih predlogov za ureditev podonavske pločve na osnovi enakopravnega sodelovanja vseh obrežnih držav. Jugoslavija, Grčija in Turčija zaradi tega budno spremljajo sovjetske poteze. One so za normalizacijo odnosov s Sovjetsko zvezo, ker je to v korist svetovnega miru, toda tej normalizaciji mora biti osnova spoštovanje neodvisnosti in suverenosti njihovih narodov.

V Atenah bodo končno razpravljali tudi o italijanskem negativnem stališču do balkanskega sporazuma. Italija skuša namreč vnesti zmedo med balkanske države z namenom, da bi onemogočila poglobitev sodelovanja teh držav. Italija bi sicer rada stopila v balkanski pakt, toda ne z namenom, da bi sodelovala kot enakopravna članica v korist miru, temveč, da bi zadostila svojim imperialističnim apetitom po tujem ozemlju. To pa nikakor ni v skladu z načeli balkanskega sporazuma.

Novi neredi v vzhodnem Berlinu?

Zahodnonemški radio poroča, da je pršlo v sovjetskem sektorju Berlina do novih demonstracij. Skupine delavcev so baje izvedle demonstracije v Stalinovem drevoredu ter dveh mestnih okrajih. Zahtevale so izpustitev svojih tovarišev, ki so bili aretirani po neredih 16. in 17. junija. Prišlo je baje do spopadov med demonstranti in agenti ljudske policije.

Po drugih mestih so gradbeni delavci demonstrirali še v torek. Grozili so z demonstracijami tudi pred sedežem predsedstva vlade.

SOVJETKE POZICIJE se majejo

do omogočili svobodno izstopanje iz zadrug in dovolili razpuščanje proizvajalnih zadrug. Nagy je dalje poudaril potrebo po ukinitvi denarnih kazni kot disciplinsko sredstvo proti delavcem in nameščencem, a predlagal stroge kazni za vse one, ki bi zlorabljali denar, odobren za zaščito zdravja delavstva.

Končno je Nagy priznal, da je nezaupanje, ki je vladalo do intelektualcev, privedlo do zaviranja njihovega dela predvsem na kulturnem in znanstvenem področju. Poudaril je tudi preprobo po večji strpnosti do vere ter prepovedal uporabo administrativnih sredstev na tem področju. Splošno mnenje je, da predstavlja spremembe na Madžarskem nov dokaz o porazu politike Sovjetske zveze, ki je skušala satelitskim državam vsiliti svojo gospodarsko ter socialno ureditev ter povzročila veliko nezadovoljstvo širokih ljudskih množic. Te spremembe so zelo pomembne in ves ostali svet bi moral z njimi računati.

K vsemu temu moramo še dodati najnovejša poročila o vedno večjem nezadovoljstvu v ostalih deželah, kot na primer na Poljskem. V Danzigu, Štetinu in drugih poljskih mestih naj bi prišlo zadnje dni do številnih krvavih spopadov med policijo in nezadovoljnimi delavci. Temu naj bi bilo v glavnem krivo pomanjkanje živil in potrošniških predmetov, ter

izredno visoke cene najosnovnejših življenjskih potrebščin. V Šleziji so delavci proglasili splošno stavko, ki je paralizirala vso industrijo v Bojenu, Breslavi, Ratiboru in drugih večjih središčih. Tako so v Šleziji, Varšavi in Krakovu proglasili obsešno stanje. Te ukrepe je ukazal sam obrambni minister — sovjetski maršal Rokossowski, ker so se v demonstracijah pridružili delavcem tudi vojniki poljske vojske. V kraje neredov so takoj poslali sovjetske vojaške enote, da bi v krvi — kot pred tremi tedni v Berlinu in Vzhodni Nemčiji — zadušili upore. Nezadovoljstvo delavcev je šlo že tako daleč, da se upirajo celo sovjetski vojniki in niso redki primeri prelivanja krvi.

Najnovejši dogodki v sovjetskih satelitskih državah bodo predmet razprave na konferenci zunanjih ministrov treh zapadnih sil, ki se bo začela 10. julija v Washingtonu. Poročili bodo namreč stališče, ki naj ga zapadne sile zavzamejo do teh dogodkov, in ukrepe, ki so potrebni v tej zvezi.

Vse te spremembe, ali boljše — vrenje v sovjetskih satelitskih državah — napovedujejo zelo temne perspektive Stalinovi politiki. Ljudstva teh dežel iščejo pot, ki bi jih rešila izkoriščevalskega jarma sovjetskega tako imenovanega »socializma«.

SOCERB IN 22. JULIJ

«... Vrh skaline silovite,
tabor, stari grad stoji...»
Le kje se je oglasil tak občutek
kot onidan, ko sem se z obzidja so-
cerbskega gradu razgledoval na trža-
ški zaliv, na Trst, Zavrje, Dolino in
druge vasi. Če sem se tako napenjal
možgane, se nisem mogel takoj spom-
niti. Naenkrat pa se mi je posvetilo:
Triglav...

Res, samo na Triglavu je živ tak
občutek, samo tam se lahko razgle-
duje po velikem delu Primorske in
Slovenije s takim občutkom zado-
voljstva in sproščenega oddiha. Tam
je toliko svobode, da se čuti lahke-
ga, tam ne kalijo miru politične bor-
be in spletkarjenje diplomatov kot v
Trstu. Kako dobro je zadel sedanjí
politični položaj v Trstu pesnik v
Planinarju: «Tam dol megle se vla-
čijo...»

Tiste megle, ki zakrivajo razgled
na Trst, skrivajo vse mogoče grdo-
bije, ki jih na račun tržaškega de-
lovnega ljudstva uganjajo razni pri-
sileci iz Rima in od drugod. Ko se
od časa do časa razjasni, vidimo sko-
ro mrtvo pristanišče, tovarne, ki jih
zapirajo, delavce brez zaslužka ter
kruha, družine v revščini in pomanj-
kanju — vidimo pa tudi palače, kjer
žive bogataši v vsem razkošju...

Zalostna slika, ki ne dela časti ti-
stim, ki v Trstu vodijo gospodarsko,
politično in kulturno življenje...

Socerb bo dne 22. julija doživel
veliki dan. Oživilo bo pusto in sivo
zidovje starodavnega gradu. Nekda-
nji partizanski bori in aktivisti od
blizu in daleč bodo prišli sem na
veliko zborovanje, ki bo v okviru
priprav za proslavo 10. obletnice
ustanovitve Primorskih brigad. Tisti
dan, ki je državni praznik in oblet-

nica oborožene vstaje slovenskega na-
roda, bo odprt za obisk tudi staro-
davní grad. Na večer pred zborova-
njem bodo na višinah okoli gradu
zagoreli kresovi. Drugi dan dopoldne
bo raport komande partizanskih pa-
trulj in govori, popoldne pa nastop
godb, folklornih skupin in pevskih
zborov.

—o—

Grad Socerb je leta 1904 kupil od
dolinske občine baron Demetrij Eco-
nomo za 7000 kron. Takoj se je lo-
til popraviljanja, kajti grad je bil od
leta 1780 zapuščen. Strela ga je ta-
krat zelo poškodovala. Na to spom-
inja plošča na notranji strani vho-
dnih vrat. Po svetovni vojni je last-
nik gradu potrošil za popravilo 25
milijonov lir. Baron Economo je pri
županu dolinske občine dosegel, da
je občina zgradila iz Doline do gra-
du lepo in položno avtomobilsko ce-
sto. Tako je bila ta zares lepa turi-
stična točka odprta obisku turistov
iz Trsta, ki so sem prihajali v ve-
likem številu.

Med narodnoosvobodilno borbo je
ta kraj igral veliko vlogo. V hiši pod
gradom je bila komanda mesta Ko-
per, tu je imela zavetišče partizan-
ska četa «Čikonia». Na Beki, vas, ki
je ne daleč od gradu, je bila parti-
zanska bolnica, v ozipski dolini, v
Gabrovici pa partizanska tehnika.

V veliki ofenzivi od 2. do 5. okto-
bra 1943 so Nemci požgali v Socer-
bu 13 kmetom hiše, hleve in drugo
in jih oropali vseh premičnin. V
gradu samem so Nemci postavili po-
stojanko septembra 1944, ki je po-
tem ostala vse do osvoboditve. Maja
1944 so v bližnjih vasi Ocizli, Klan-
cu in drugih pobrali Nemci vso ži-
vino kot za repesalijo, ker so par-
tizani na cesti Reka—Kozina pri Na-

sireu ubili nemškega majorja. Sofer,
ki je majorja vozil, je ostal nepo-
škodovan in baje še živi v Trstu. Od
tu so partizani hodili na akcije v
neposredno bližino Trsta. Tako je
četa «Čikonia» razrušila most v Mi-
ljah, pri Dolini pa so partizani ubili
nemškega oficirja.

Ljudje v Socerbu dobro poznajo
tovariška Bliska in pravijo, da je
res pravi junak.

—o—

V gradu je na dvorišču velik spom-
enik rimskega cesarja Konstantina.
Ljudje pravijo, da ga je dal pripel-
jati baron Economo. Kipu manjka
glava in desna roka.

Trdo kot kamen je bilo suženjstvo
naših ljudi pod vsemi gospodariji.
Življenjska odpornost pa je bila še
večja. Vsi tisti, ki so nekdanj ukazo-
vali, so morali odtod bežati, ali pa
so izgubili glave. Zato bodo ljudje
s toliko večjim zadoščenjem prišli
22. julija sem in se ob spominih na
prestane dni razgledovali na morje
in na Trst, na mesto, ki so ga zgra-
dile žuljave roke delavcev in ne po-
mekhužena rasa italijanskih, nikoli
silih imperialistov.

TOVARIS TITO NA PROSLAVI 50-LETNICE USTANOVITVE TOVARNE «TRIGLAV» V TRZICU

V nedeljo 5. julija je kolektiv to-
varne čevljev «Triglava» v Trzicu slo-
vesno proslavil 50-letnico, odkar je
Peter Kozina ustanovil prvo tovarno
čevljev v Sloveniji. Tovarna je od
vsega začetka do danes izdelovala
kvalitetno in modno obutev. Prosla-
ve so se udeležili tudi poslovodje in
ostalo osebje iz slovenskih posloval-
nic in večjih poslovalnic v državi.

Ob tej priložnosti je za tovarišem
direktorjem Ivanom Stucinom, ki je
na kratko povedal zgodovino podjet-
ja, govoril predsednik republiškega
izvršnega odbora tov. Breceji, za tem
tov. Ivan Novak-Očka, tajnik GOSS
in drugi. Celoten ansambel Radia
Ljubljane je zapel nekaj lepih na-
rodnih pesmi.

Malo pred poldnevom je prišel
med delavce vesel in nasmejan tova-
riš Tito. Sprejeli so ga z velikim ve-
seljem in navdušenjem. Ko se je po-
zdravljanje malo poleгло, je tovariš
Tito pozdravil vse navzoče ter jim
čestil k tako pomembnemu jubi-
leju in jim želel v bodoče veliko
uspehov. Nato je prisedel k delav-
cem in se z njimi preprosto in po-
domače pogovarjal. To je vse tako
navdušilo, da so se izrazili, da je to
večja nagrada in priznanje zanje.
Nekateri so bili od veselja ginjeni
do solz. Tovariš Tito si je nato ogle-
dal tovarniško poslopje, vzorna sta-
novanja in se ob pozdravljanju in
vzklikanju odpeljal na Brdo.

Lojze Gogala

„Jaz sem te oprostil, za ostalo pa se zahvali kvestorju Nardoniju v Gorici“

(Kaj bo na to dejal De Gasperi?)

Pred dnevi je pribežal iz Italije
tovariš Lucijan Hren, ki je v no-
vembu 1951 odšel z rednim potnim
listom v Italijo v Gorico, kjer se je
rodil. Oče mu je bil nevarno zbolel
in ga je šel obiskat. Tovariš Hren je
delal v tovarni steklene galanterije
v Sežani. Ko bi se bil moral po pre-
teku 14 dni vrniti, ga je mlada žena
z otrokom zama pričkavala. Šele
čez štiri mesece je zvedela, da so
moža v Gorici aretirali in ga spravi-
li v zapor v Benetke. Pozneje je
dobila vest, da so ga obsodili na tri
leta zapora, potem pa o njem ni
bilo nobenega glasu več.

Tovariš Hren mi je pripovedoval
grozotno zgodbo iz današnje Italije,
ki je ostala prav taka, kot je bila v
dobi fašizma. Kot 15-leten deček je
odšel Hren prostovoljno v partizane
v italijansko brigado «Mazzini».
Udeležil se je številnih akcij in več-
krat prehodil Goriska Brda, Benečijo,
Furlanijo in Kras.

Po osmih dnevih bivanja v Gorici
so dne 25. novembra 1951 nenadoma
vdrlí v stanovanje karabinjerji z na-
perjenimi brzostrelkami. Pograbili
so ga in odpeljali v jecpu na kve-
sturo in ga tam zaprli v temnico. Na
stanovanju so mu napravili preiskavo
in raztrgali celo podove.

Poznani komisar kvesture Nar-
done ga je začel zasliševati. Za-
hiteval je, da naj pove za načrt, ki
ga je baje prinesel s seboj iz Jugo-
slavije kot agent UDV. Načrt naj bi
vseboval navodila in drugo za napad
na zapore v Modeni, kjer so bili za-
prti furlanski partizani — Garibal-
dinci, ki so bili kasneje obsojeni
na smrtno ječo zaradi veleizdaje.
Ti so se namreč borili v sklopu IX.
korpusa. Obdolžen je bil tudi, da
skriva orožje in da je dezerter, ker
je kot italijanski državlján odšel v
takratno čono B in tam ostal. Na za-
sliševanje je prišel tudi signor ma-
resciallo Miliorini od C.S. — Cen-
tro-spiaggio iz Vidma. Tedaj so ga
začeli pretepati in mučiti. Posadili
so ga na vrteči stol in ga med silo-
vitim vrtenjem preteпали z gumijev-
kami toliko časa, da je padel v ne-
zavest. Zasliševanje je trajalo pet ur,
nakar so ga odnesli v temnico. Drugi
dan se je zasliševanje nadaljevalo na
isti način. Ko se je zavedel, so mu
s kleščami odprli usta in vili vanje
steklenico zelo slane vode. Zasliševa-
nje se je nadaljevalo ves dan. Od
udarec je bil ves zatekel in krvav.
Komisar Nardone je bil ves besen.
Po šestih urah mučenja so mu izbili
še dva zoba in ga nato znova odnesli
v temnico. Po nekaj dneh, ko se je
malo opomogel, so z mučenjem na-
daljevali, za nohte so mu porivali
dolge šivanke, da je vpil od blaznih
bolečin, noge so mu dali v vrelo vo-
do. Po šestih dneh grozovitega mu-
čenja so ga odpeljali v Videm na
sedež tajne protispionážne policije.

Tam se mu je približal poznani Mi-
liorini in mu prigovarjal, naj pove
skrivnost, pa bo nato takoj prost. Na-
ravno, da ni mogel ničesar povedati,
nakar so ga drugi dan zopet pripe-
ljali nazaj v Gorico. Začeli so s po-
novnim mučenjem.

«Ni potrebno, da bi še nadalje pri-
povedoval. Če povem, da se me je
celo upravník gorških zaporov v uli-
ci Borzellini ustrašil in me ni hotel
sprejeti, ko so me kvesturni pripel-
jali tja; bil sem tako zbit od mu-
čenja, tedaj je dovolj. Poslali so po
zdravnika, da me pregleda, ta pa je
samo zmajal z glavo in odšel. Bil
sem torej malo manj kot zapisan na
smrt. Od groznega mučenja sem bil
zelo oslabil. Ob aretaciji sem tehtal
70 kg, ko so me peljali v Benetke,
pa samo 48 kg.»

Dne 1. julija 1952 so v Benetkah
uprizarili proti njemu proces. Pre-
sednik sodišča Conti je bil skupno
z zborom sodnikov bolj podoben po-
ganskim svečnikom in v zasmeh ita-
lijanski demokraciji. Državni tožilec
Germaneschi je zahteval 15 let ječe.

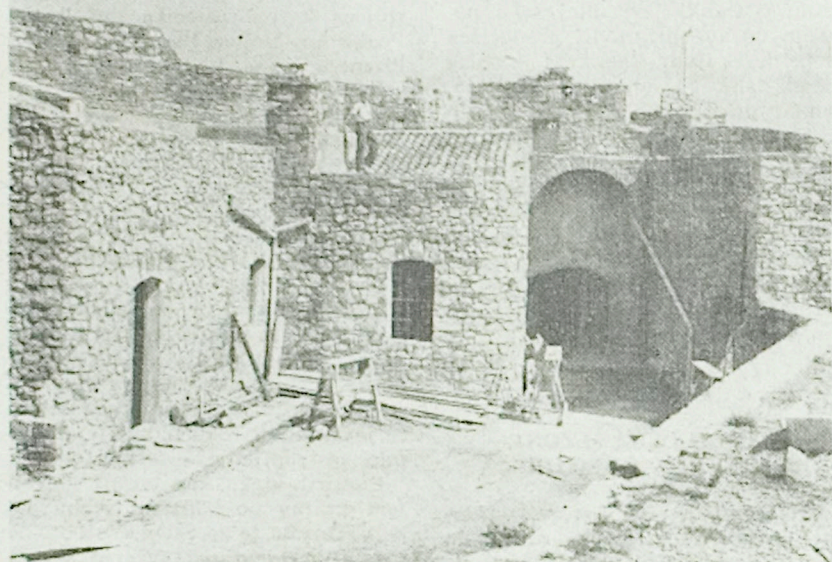
Obsojen je bil po 246. členu it. kaz.
zakonika kot izdajalec na tri leta in
en mesec zapora. Tovariš Hren je
vložil pritožbo. Obiskal ga je brani-
lec, advokat Biaggini, kateremu so
svojei Hrena dali 100.000 lir za obram-
bo. Po skoro enem letu je bila
pred višjim sodiščem obravnava. Pre-
sednik sodišča poslušal življenje-
pis 25 človeka, pregleduje nepodpi-
sane zapisknike in se čudi. Kvestor
Nardone svečano priseže, da se Hre-
na na kvesturi v Gorici sploh niso
niti dotaknili. Navzočnost kvestora
je zahteval branilec. Ko ta sliši pri-
sego, vrže pred sodnike okrvavljeno
srajco, hlače in še izvid zdravstvene
klinike iz Padove, kjer so dokazali
krvavitev obtožena v novembu leta
1951 zaradi mučenja. Na ta dokaz
se sodniki spogledajo, kvestorju uka-
žejo, naj odide, sami pa gredo na
posvet.

Zaključek: Lucijan Hren je opro-
ščen vsake kazni zaradi pomanjkanja
dokazov. Ko vpraša predsednika, kdo
mu bo povrnil stroške obrambe, trp-
ljenje in 17 mesecev zapora, ta samo
skomigne z rameni in odgovori:

«Jaz sem te oprostil, za ostalo pa
se zahvali kvestorju Nardoniju v Go-
rici.»

Ob vrnitvi v Gorico so zahtevali,
da mora odslužiti še 18-mesečni vo-
jaški rok. Takoj, ko je dobil potre-
bne dokumente, je zbežal čez mejo in
se vrnil k ženi v Sežano, ves srečen,
da se je končno le rešil iz krempl-
jev peklenške italijanske fašistične
De Gasperijeve demokracije.

«Prav nobene spremembe ni v Ita-
liji in je isto, kot je bilo pod Mus-
solinijem. Le proti Slovincem nasto-
pajo še bolj brutalno,» je končal
tovariš Hren svoje pripovedovanje.
J. V.

Pogled na notranji del obnovejega sócerbskega gradu

V zadnjih časih je nastala precej
obširna diskusija o načinu poslova-
nja naše okrajne trgovinske mreže.
Do izraza so prišla razna mnenja,
ki pa po našem mišljenju ne raz-
čiščujejo v celoti tega tako perečega
vprašanja. Mnenja smo, da smo kot
Trgovinska in gostinska zbornica dol-
žni poseči v to diskusijo ter objek-
tivno na podlagi zaključnih računov
podjetij za leto 1952 prikazati stanje
oziroma uspehe in neuspehe nekate-
rih naših najvažnejših trgovskih pod-
jetij.

Poslužili se bomo rezultatov podje-
tij, ki v glavnem oskrbujejo potroš-
nike z artikli široke potrošnje, kot
so: EGIDA, OMNIA, LIPA, PRE-
RAD, MANA in Osrednja mlekarna
v Izoli. Navedena podjetja, ki so po
svojih samostojnih družbenih planih
za leto 1952 vključena v skupni druž-
beni plan okraja, so imela naslednji
promet:

planirano . . .	din 1.374.000.000.—
izvršeno . . .	din 2.352.000.000.—
presežek . . .	din 479.000.000.—

oziroma za 25 odstotkov.

To povečanje prometa niso izpol-
nili samo finančno, kar bi pome-
nilo, da je to posledica povečanja
cen, ampak s povečanjem blagovne-
ga prometa po količinah. Podjetja
so povečala število svojih prodajal, raz-
širila asortiman blaga in izboljša-
la kvaliteto svojega poslovanja, kar
pomeni, da jih je pri njihovem po-
slovanju vodila skrb za čimboljše po-
strežbo svojih potrošnikov.

Ustvaritev dohodkov navedenih
podjetij je naslednje:

planirano . . .	din 44.321.000.—
-----------------	------------------

Pri ugotavljanju napak trgovinske mreže naj sodeluje vse prebivalstvo

izvršeno . . .	din 105.466.525.—
presežek . . .	din 61.145.525.—

oziroma za 138 odstotkov.

Primerjava ustvarjenega dohodka z
izvršenim blagovnim prometom po-
kaže, da je trgovska mreža po odpla-
čilu prispevka za amortizacijo ter
rezijskih stroškov napravila dobiček
4,48 %. Ta ustvarjeni dohodek je na-
stal kot rezultat racionalnega poslo-
vanja, znižanja rezijskih stroškov,
znižanja transportnih stroškov, ker
so posamezna podjetja nabavljeno
blago prevažala z lastnimi prevozní-
mi sredstvi. Glavni vzrok tega pove-
čanja se odraža pri izvozu blaga v
inozemstvu za dosego čim večjih de-
viznih sredstev, ki so nam neobhod-
no potrebna za nabavo in obnovo na-
šega gospodarstva.

Medtem se je izkazani dohodek po-
večal tudi s tem, da je Svet za go-
spodarstvo OLO vse fondе za razliko
v cenah, ki so bili v prvem polletju
presenceni na rezervni sklad, izdal
ob koncu leta 1952 nalóg, da se to
prenese v fond dobička, ki se je s
tem znatno povečal, čeprav to ni iz-
kaz povišanja cen v poslovanju dru-
gega polletja.

Realizacija prispevkov za akumu-
lacijo in fondе je naslednja:

planirano . . .	din 14.775.000.—
izvršeno . . .	din 35.155.509.—
presežek . . .	din 20.380.509.—

oziroma za 138 odstotkov.

Vsa ustvarjalna sredstva od tega so
služila za izplačila socialnega zava-
rovanja, družbenih prispevkov OLO
in le majhen del (10 %) so prenesli
v fond podjetij za samostojno raz-
polaganje. S temi sredstvi so nabavi-
ljali investicijske opreme, racionalí-
zirali poslovanje in jih nudili v po-
moč raznim družbenim organizacijam
in kulturno-prosvetnim ustanovam.

Fond plač v odnosu na planirane-
ga je naslednji:

planirano . . .	din 29.546.000.—
izvršeno . . .	din 45.798.000.—
presežek . . .	din 16.252.000.—

oziroma za 55 odstotkov.

Če ustvarjeni fond primerjamo z
izvršenim letnim prometom, se nam
pokaže, da ta predstavlja le 1,51 %
od celotnega prometa. Potrebno je
naglasiti, da grede v breme fonda
plač razen zaslužkov delavcev ter
uslužbencev še naslednji izdatki:
dnevnice za službena potovanja, pro-
vizija nabavljačem, stroški prevoza
delavcev in uslužbencev na delo, do-
datki za ločeno življenje in nadurno
delo. Ti izdatki predstavljajo precej-
nje zneske in s tem znižujejo procent
presežka plačnega fonda v odnosu na
postavljeni plan. Hkrati je vključen
v ustvarjeni znesek plačnega fonda
tudi plačani davek na presežek plač-
nega fonda in dotacije za razne fondе
podjetij. Po pregledu vzrokov pove-
čanega plačnega fonda pridemo do

zaključka, da se je to zgodilo zara-
di povečanja števila delavcev ter
uslužbencev v maloprodajni mreži in
s tem v zvezi s povečanjem delokro-
ga poslovanja. Tu naj poudarimo dej-
stvo, da je bilo trgovskim podjetjem
v preteklem letu odrejeno povpreč-
je plačnega fonda na 10.900 din za
delavce in uslužbence, dočim je zna-
šalo povprečje v industriji 12.600 din.
čeprav je za delo v trgovski mreži
zaposlenih proporcionalno večje šte-
vilo srednjih in višjih strokovnih ka-
drov. To v industriji ni naključje,
saj večji del kolektiva predstavljajo
ne kvalificirani ali pa polkvalificirani
kadri.

V prehodu v nov gospodarsko-fi-
nančni sistem, to je od administrati-
vne distribucije k svobodnemu trgo-
vanju je bilo nujno, da trgovska pod-
jetja ustvarjajo dohodek na temelju
razlike med nabavo in prodajno ce-
no, kar je znatno vplivalo na urav-
novevanje in vsklajevanje blagovnih
in denarnih odnosov na tržišču, na
asortiman in kvaliteto blaga za ši-
roko potrošnjo. Hkrati je nov sistem
privedel do organizacijskega in po-
slovnega utrjevanja podjetij, zniževa-
nja lastnih stroškov in boljše postrež-
be.

Medtem ko doseženi uspehi podje-
tij rezultirajo iz novih ekonomskih
pogojev na tržišču, doseženih z uva-
janjem načela svobodnega formiranja

cen na bazi ponudbe in povpraševa-
nja, so nekatera vodstva podjetij
smatrala, da so ti doseženi uspehi
izključno rezultat njihove komercial-
ne sposobnosti, a ne novega gospo-
darskega sistema. Pri tem niso po-
mislili na daljše perspektivne cilje
našega gospodarskega razvoja in vlo-
go, ki je trgovini v tem primeru od-
rejena. Na ta način so se pojavile
različne negativne tendence, kot ne-
upravičeno zviševanje cen, izkorišča-
nje monopolnega položaja, nelojal-
na konkurenca, tako na domačem kot
na inozemskem trgu, pomanjkanje
poslovne morale, vključevanje v na-
bavo in prodajo velikega števila na-
kupovalcev, prekupčevalcev in agen-
tov. Ti pojavi so ogrozili nadaljnji
razvoj naše trgovine in njeno preob-
razbo v socialistično trgovino kot vi-
denega faktorja v razvoju pri izgrad-
nji socializma. Na področju našega
okraja so se te tendence pojavile v
neznatni obliki in so jih pravčasno
z intervencijo oblasti in trgovinske
zbornice zatrli v kali.

Trgovinska in gostinska zbornica
bo v sodelovanju z ljudskimi oblast-
mi gledala, da v bodoče pravočasno
odstrani vse nepravilnosti, ki se po-
javljajo v delu naših trgovskih pod-
jetij. Hkrati se obrača na podjetja
in na posameznike s prošnjo, da po-
samezne primere nepravilnega poslo-
vanja naše trgovske mreže takoj ja-
vijo zbornici, ki jih bo javno kriti-
zirala in obsojala.

Samo na tak način bomo v skup-
nem sodelovanju lahko že v kali
zatrli vsako nepravilnost.

Trgovinska in gostinska zbornica.

V Marezigah bodo zgradili osemletko

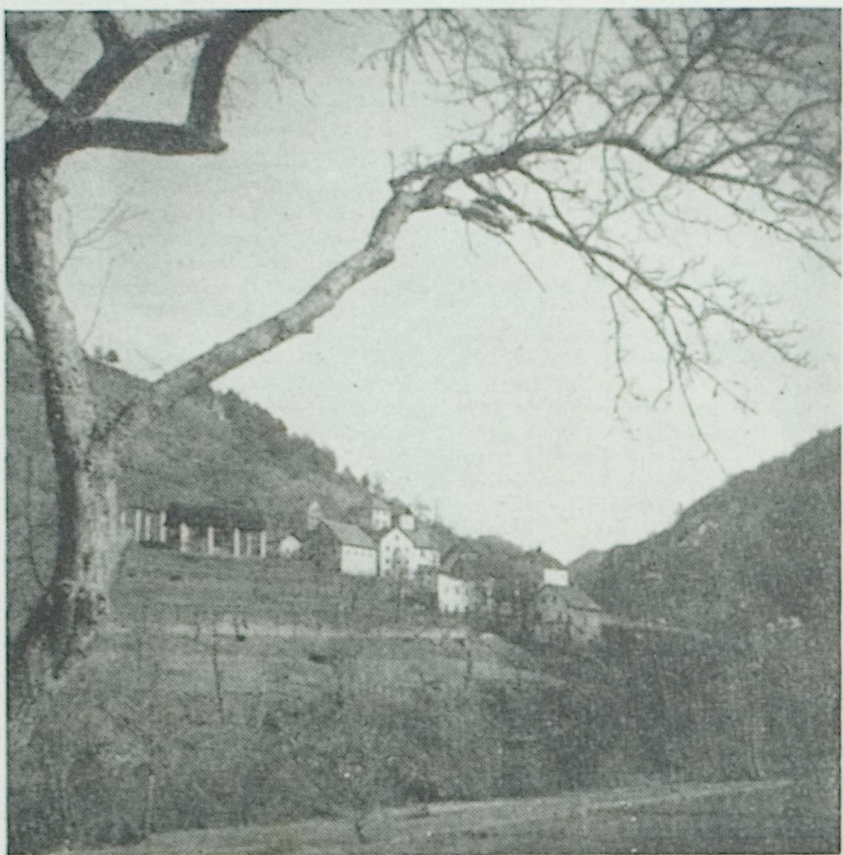
Prejšnji teden je bila seja Sveta za prosveto in kulturo pri okrajnem ljudskem odboru v Kopru, na kateri so pretresali rezultate osnovnih šol in osemletk ob zaključku letošnjega šolskega leta. Na slovenskih osnovnih šolah je izdelalo 67,5% učencev, kar je približno toliko kot lani, čeprav je bil letos učni načrt zahtevnejši. Na italijanskih osnovnih šolah pa je izdelalo 86% učencev, kar je več kot lani. V diskusiji so odborniki menili, da je vzrok za razliko v uspehu med slovenskimi in italijanskimi osnovnimi šolami v tem, ker so italijanske šole ponekod višje organizirane in razpolagajo z več učili. Glede izostankov od pouka so ugotovili, da je le-teh manj kot la-

KRKAVCE

Ko je občina Smarje obravnavala družbeni plan, so predvideli tudi sredstva za prosvetno dvorano v Krkavcih. Okrajni gospodarski svet pa je to postavko izpustil pod izgovorom, da ni sredstev. Prebivalci so pripravili že precej materiala in zahtevajo odgovor, zakaj so jim predvidena sredstva odbili.

LABOR

Prejšnji teden se je smrtno ponesrečila 62-letna Marija Flego iz Laborja št. 31. Pokojnica je nesrečno padla po stopnicah, ko je prenašala iz podstrešja svoje hiše modro galico. Zdravnik je ugotovil, da je smrt nastopila zaradi možganske krvavitve.

Obnovljena vas Reka na Cerkljanskem

ni, ker so dosledno izvajali po zakonu določeno šolsko obveznost. Letos je zadostilo šolski obveznosti 986 učencev, od katerih bo ena tretjina nadaljevala šolanje na gimnazijah in osemletkah.

Na seji so tudi sprejeli sklep o ustanovitvi osemletke v Marezigah, ki je v tej občini zelo potrebna. Težave bodo sicer zaradi pomanjkanja prostorov, vendar se je svet zavzel za gradnjo šolskega poslopja. Razen tega so na seji potrdili sklep portoroškega občinskega ljudskega odbora o reorganizaciji šol v Portorožu, o čemer pa b odločno odločal okrajni ljudski odbor.

Svet je razpravljal tudi o materialnem stanju slovenskega in italijanskega ljudskega gledališča v Kopru in sklenil predlagati okrajnemu ljudskemu odboru, da bi uveljavil gledališko takso na vstopnice za kino predstavo in plesne prireditve. Dobljena sredstva bi šla v sklad za vzdrževanje gledališč.

V nedeljo zvečer je bila v Marezigah premiera Lipahove veselice »Glavni dobiteki«. Uprizorila jo je mladinska dramska skupina, ki se je skrbno pripravljala poldrugi mesec. Obisk je bil za Marezige presenetljivo velik in gledalci so z velikim odobravanjem nagradili mlade umetnike. Mirno lahko rečemo, da je bila to ena najboljših predstav, ki so jih v zadnjih tednih postavile na oder naše podeželske dramske skupine. Seveda pa bi bil uspeh še večji, če bi bili nekateri igralci bolj disciplinirani.

Ob tej priložnosti so Marezige dobile tudi nov prenosljiv oder, ki bo na razpolago tudi okoliškim vasi. Predstava je bila na tako dostojni višini, da bi bilo prav, če bi marezizka igralna skupina z njo gostovala tudi po drugih krajih v občini in izven nje. Ob koncu naj poudarimo, da je velik del uspeha pripisati tudi požrtvovalnemu in vztrajnemu delu režiserja Franca Pertota.

LOVSKI TABOR V SEZANI

Preteklo nedeljo so lovci sezanskega okraja priredili lovski tabor, ki je privabil v Sezano poleg domačih tudi lepo število lovcev iz Ljubljane, Gorice, Kopra, Buj in Trsta.

Dopolodne so imeli pregled psov jazbečarjev in nagradne tekme v streljanju na glinaste golobe.

V tekmovalstvu med posameznimi lovskimi družinami in streljanju na glinaste golobe so najboljšo skupinsko oceno odnesli Koprčani, za njimi Sezanci in Tržačani. Med posamezniki je prvo mesto zasedel Branjnik Viktor, drugo Bonin Pino, tretje Argenti Germano, vsi trije iz Kopra, četrto mesto pa Rukavina Jože iz Trsta. Od Sezancev sta bila najboljša Metlika Avgust in Počkaj Franc starejši, oboje iz Kozine. Tekmovalo je 85 lovcev. Zmagovalec je čestital tajnik republike Lovske zveze dr. Dular Milan, ki jim je tudi podelil praktične in denarne nagrade.

Pregled psov jazbečarjev in terjerjev, ki ga je priredil klub iz Ljubljane, pa je oviralo slabo vreme in se zato ni mogel izvesti tudi na terenu, kot so predvidevali. Obsegal je samo oceno psov na delu v rovu s tem, da so jih spustili v lov na lisico v umetnem rovu.

Ta pregled je prva prireditev te vrste na Primorskem in je zato vzbudila veliko zanimanje. Sodelovalo je 21 psov, predvsem iz Ljubljane, Gorice in Sezane. Rezultati niso objavljeni z ozirom na to, da ocene niso popolne zaradi izpadlega dela pregleda pri zasledovanju divjačine na terenu.

Poleg tekmovalj so lovci priredili v vrtni hotel Triglav bogat srečlov. Glavni dobitek — srnjaka — je odnesel vojni invalid Verlič Lado iz Sezane. Po končanih tekmah je v splošnem dobrem razpoloženju sledilo zborovanje lovcev in prosta zabava.

Kljub deževnemu vremenu je nedeljski lovski tabor v Sezani dosegel svoj namen zblizanja in povezave z ostalimi lovskimi zvezami in družinami za pravičen razvoj in utrjevanje lovstva na Primorskem.

K. C.

ČRNI KAL Kakošno spričevalo naj damo župniku Kocjančiču?

Kmalu po osvoboditvi je naše prosvetno društvo kupilo od župnika Kocjančiča klavir in zanj plačalo 10.000 jugolir, ki so bile takrat v veljavi. S tem je klavir postal last društva, ki je nekaj časa dobro delovalo. Kmalu pa so se pri članih začeli pojavljati znaki utrujenosti. Društvo je lepo zaspalo. Kupljeni klavir pa je utihnil in čakal...

Kadar mačke ni doma, miši plešejo, pravi pregovor, župnik Kocjančič pa je mislil: če društvo spi, sem pa jaz buden. Napravil je lep načrt. Klavir naj pride zopet na svoje prejšnje mesto. Toda kako to izvesti? Nagovoril je dva svoja vernika, Benjamina Caha in Francu Bažeca, da bi mu pri tem pomagala. Vodstvo pa je menda sprejel poštar Jožef Starc. Prišli so in prebudili klavir iz spanja, ter ga »povabili« na gostovanje — v cerkev. Malo je manjkalo, pa bi bil znova začel peti...

Nekaj zavednih tovarišev je to dobro zasnovano akcijo le ustavilo. Kaj naj rečemo na vse to? Ne

ANKARAN

V ponedeljek je predstavnik občinskega ljudskega odbora Koper — okoli ca izročil zadrudnikom Ankaranu in Smarju v upravo 9 novozgrajenih stanovanjskih hišic v Ankaranu. Po sklenjeni pogodbi bodo zadrudniki plačevali občinskemu ljudskemu odboru za hišice nekoliko povišane najemnine, po 20 letih pa postane zadrudna last.

Sredstva za gradnjo stanovanjskih kmetijskih hišic v Ankaranu je dal Okrajni ljudski odbor z namenom, da pospeši intenzivno kmetijstvo na tamkajšnjem melioriranem področju, kjer ni bilo za kmete in zadrudnike primernih stanovanj. Po štiri hišice sta dobili v upravo zadrugi Smarje in Ankaran, eno pa za Zavod za pospeševanje gospodarstva, ker imajo vsi na melioriranem področju svoja posestva.

Drobne novice iz Kopra

JULIJ BELTRAM IZVOLJEN ZA PREDSEDNIKA KOPRSKEGA OKRAJNEGA ODBORA SZDL

V soboto je bilo prvo zasedanje novoizvoljenega odbora Socialistične zveze za koprski okraj, na katerem so člani izvolili iz svoje srede sekretariat in 11-člansko kulturno-prosvetno komisijo. Za predsednika okrajnega odbora SZDL so izvolili Julija Beltrama, za podpredsednika Gina Gobba in za tajnika Rada Cehovina.

Člani novoizvoljenega odbora so se pogovorili o organizacijskih in političnih nalogah Socialistične zveze v bližnji prihodnosti ter o vprašanjih tiska in nalogah novinarjev v zvezi z obveščanjem javnosti o vseh preceh vprašanjih.

xxx

GIBANJE PREBIVALSTVA V KOPRSKEM OKRAJU

V prvi polovici letos le bilo v koprskem okraju rojenih 331 otrok. Od teh je 172 ženskega in 159 moškega spola. V istem času je umrlo 263 oseb, od teh 12 nasilne smrti. Največ rojstev in smrtnih primerov je bilo v mesecu februarju. V prvih šestih mesecih letos se je poročilo 137 parov.

xxx

DELOVANJE POČITNIŠKE ZVEZE V KOPRU

Dijaki slovenske gimnazije v Kopru se pridno udeležujejo v družini Počitniške zveze. V dijaškem domu v Cankarjevi ulici so s pomočjo uprave pripravili prenočišča za petdeset ljudi. Zaenkrat je obisk zaradi slabega vremena še slab, vendar pričakujejo v kratkem večji skupini izletnikov iz Ptuja in Maribora. Upajmo, da bodo tudi tukajšnji dijaki, člani Počitniške zveze, izkoristili priložnost za obisk raznih krajev v Sloveniji in da bodo pokazali več zanimanja kakor doslej. Vse informacije dobe v informacijski pisarni v dijaškem domu v Cankarjevi ulici.

M. S.

xxx

ZAKLJUČEK SEZONE KOPRSKEGA GLEDALIŠČA

Prejšnji teden je slovensko ljudsko gledališče iz Kopra zaključilo letošnjo gledališko sezono v Piranu z Nestrojevo komedijo »Utopljenca«. Letošnjo sezono je pripravilo pet premier ter eno ponovitev iz lanskega leta. Skupaj je uprizorilo 48 predstav v obalnih mestih in podeželju.

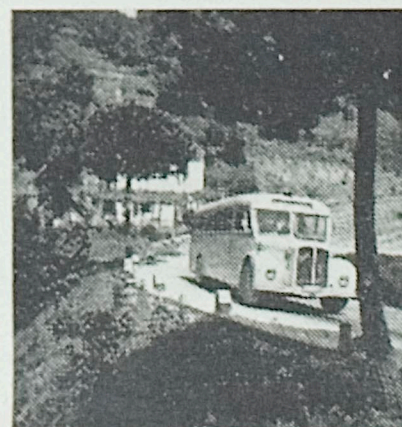
Italijansko gledališče pa je pripravilo letos 3 premiere in uprizorilo skupaj 25 predstav. Sezono bo-

NOVICE IZ POSTOJNE

V sredo popoldne je velika množica ljudi in pionirjev spremljala na zadnji poti komaj 4 letnega Jančka Krajncu, ki je umrl zaradi zastrupljenja. Z ostrim predmetom se je zbedel v roko nakar je nastopilo zastrupljenje s tetanusom. Pionirji so ga kar obsuli s cvetjem in mu ob odprtem grobu zapeli »Gozdniček je zelen, SKUD-ov sekste pa je zapel« Vigred se povrne. V zadnje slovo mu je govorila Nastja Plesničar, učenka II. razreda.

Ob tej težki izgubi, ki je zadela tovariša Ivana Krajncu, predsednika okrajnega odbora Zveze borcev in načelnika Sveta za zdravstvo in socialno skrbstvo, sočustvujejo vsi Postojnčani in izrekajo staršem iskreno sožalje.

Vesela melodija koračnice in prešerno fantovsko petje je odmevalo te dni po Postojni. Poslavljalji so se demobilizirani vojaki in odhajali na svoje domove. Tu pa tam je bil med skupino že civilno oblečenih vojakov oficir, ali deklet. Med bivanjem pri nas, so navezali tesno prijateljstvo, ki jim sedaj ob slovesu povzroča težke ure. Na svidenje tovariši!

Autobus z letoviščarji na strunjanškem klanecu

POZIV VSEM BORČEN ENOT IX. KORPUSA

V okviru pripravljalnega odbora za proslavo desete obletnice osvoboditve Primorske in ustanovitve IX. korpusa NOV in POS je ustanovljen še poseben štab za pripravo in organizacijo zbora enot IX. korpusa. Za organizacijo zbora brigad je potrebno, da vsak okrajni odbor za proslavo osvoboditve Primorske formira takoj delovni štab, ki bo odgovoren za celotno organizacijo in zbor posameznih brigad. Priprave za zbor brigad bodo v okrajih:

VII. SNOUB Franceta Prešerna v okraju Kranj, XVI. SNOUB Janka Premrla-Vojka, v Tolminu, III. SNOUB Ivana Gradnika, XVII. SNOUB Simona Gregorčiča in II. VDV (vključno enote VOS) v Gorici, XIV. SNOUB Srečka Kosoveča in XVIII. SNOUB Bazoviška v Sezani, vse prekomorske brigade v Postojni, XX. tržaška SNOUB v Kopru.

Zato naj se vsi borci naštetih enot takoj prijavijo pri okrajnih odborih borcev, kjer bodo formirane njihove brigade.

Vse borce ostalih enot, (odredov, komand mest, karav, minerskih vodov, specialnih enot pri štabu IX. korpusa itd.), ki so se borili v sestavi IX. korpusa, naj se prijavijo okrajih, v katere spadajo, oziroma v enoto, v katere sestavo želijo biti na proslavi.

Podrobnejša navodila bodo izdala pripravljalni odbori že navedenih okrajev.

Štab za pripravo in organizacijo zbora enot IX. korpusa ima svoj sedež na okrajnem odboru Zveze borcev Gorica. Pripravljalni odbor

PROCES PROTI VOHUNU KOZLOVICU V KOPRU

Včeraj dopoldne se je pred vojaškim sodiščem Vojaške uprave JLA v Kopru začel proces proti vohunu Rihardu Kozloviču iz Petrovije, okraj Buje. Ker je bila redakejska lista že zaključena, bomo več poročali v prihodnji številki.

do Jadrana

Velike priprave za postojnski teden

V dneh od 19. julija do 2. avgusta bo v Postojni velika prireditev pod naslovom »Postojnski teden«. Postojnčani imajo že sedaj polne roke dela, saj bo prireditev združen s dvema razstavama in različnimi kulturnimi in izkustvenimi nastopi.

Že prvo nedeljo po otvoritvi obeh razstav bo velik okrajni gasilski festival z javnim nastopom, ter vajami v gašenju in reševanju. Isti dan popoldne vodo velike konjske dirke, za katere so razpisane visoke nagrade. Videli bomo lahko tradicionalno kmečko dirko, za katero vlada že sedaj veliko zanimanje.

V sredo 22. t. m. na praznik ljudske vstaje bo v Postojni velik koncert godbe na pihala JLA, zvečer pa bo gledališče Slov. Primorja uprizorilo »Drago Ruth«.

V soboto, 25. t. m. zvečer bo imel svoj koncert pevski zbor SKUD Stane Semič-Daki iz Postojne. Naslednjo nedeljo bodo lovci-kinologi priredili razstavo in pregled čistokrvnih lovskih psov. Istega dne popoldne bo velik koncert v jami, zvečer pa nastop folklorne grupe iz Beograda, ki je dosegla velike uspehe doma in v tujini.

V sredo, 29. t. m. bo postojnsko gledališče igralo na prostem Nušičevo veseligojo »Gospa ministrca«, v soboto, 1. avg. pa bo nastopila baletna grupa Narodnega gledališča z Reke.

Celotno prireditev bo zaključil velik letalski miting, na katerem bo sodelovalo tudi naše vojno letalstvo. Pred mitingom bodo še zaključna tekmovanja v padalskih skokih, kar bo morda najzanimivejši del prireditve. Po končanem mitingu se bodo obiskovalci lahko peljali z avionom na ogled Postojne. Zvečer bo na veseličnem prostoru zaključna prireditev z izbranim zabavnim programom. Govore celo, da se bo Ježek potrudil iz Ljubljane. Prireditelji se trudijo, da bo Postojna res izgledala slavnostno in da bo vsak obiskovalec odnesel od prireditve kar najlepše vtise.

Brko

Delo - načrti turističnega društva v Bovcu

Turistično društvo v Bovcu, ki je kazalo ob ustanovitvi zelo slabo dejavnost, se je v zadnjem času močno razgibalo, tako da je do danes doseglo že presenetljive uspehe. Društvo je doslej zgradilo novo stezo do slapa Boke v dolžini 3433 m, novo stezo v Suhi poti, dolgo 415 m, ter novo stezo pri Bovškem vindgarju dolgo 1400 m. Vse navedene steze so opremlili z zaščitnimi napravami in dobro narkacijo. Po nasadih so izbrili stare kostonje v Bovcu in namesto njih posadili breze. Nasadili so nove drevored ob cesti Bovec—Čezsoča dalje Bovec—Žaga na razdalji 600 m, ter na cestah Koritnica—Soča, v Soči in Srpenci. Porabili so pa za to 1278 sadik.

Društvo je uredilo centralni park v Bovcu ter park pred postajo LM, ki bosta mnogo pripomogla do lepšega izgleda Bovca. Nadalje je organiziralo nekaj delovnih akcij, ki se jih je udeležilo večje število ljudi. Odstranjevali so vso nepotrebno navlako z ulic. Večjo akcijo so izvedli tudi za vzpostavitev letališča, kjer so očistili in poravnali cca 8 ha površine. Izvršili so 1548 prostovoljnih delavnih ur v skupni vrednosti 40.000 dinarjev.

Zelo pohvalna pa je ugotovitev, da je turistično društvo razširilo svojo dejavnost tudi na okoliske kraje in vasi.

Iz vsega tega vidimo, da je turistično društvo v tem kratkem času svojega obstoja precej napravilo. Poleg tega pa ima društvo še precej načrtov za katere upa, da jih bo v čim krajšem času uresničilo. Urediti namerava prostore trd-

njave na Klužah in jih usposobiti za vojni muzej I. in II. svetovne vojne. Pri trdnjavi bodo postavili tudi sezonski bife; povečali bodo tudi centralni park, končali bodo z začetimi deli, ki jih ni malo. Vse to bo mnogo pripomoglo, da bo gotovo privabilo mnogo tujcev. Bovški kot res lepo urejen, kar bo Društvu želimo še mnogo uspehov v njegovem delovanju.

Roja

PREDLOG ZA OPROSTITVE DAVKOV, KJER POGOZDUJEJO

Na zasedanju Ljudske skupščine LRS, ki se je vršilo v ponedeljek in torek so ljudski poslanci med drugim obravnavali tudi zakon o gozdovih.

Ljudski poslanec Matevž Hace, sekretar OK ZKS Postojna, je v razpravi o zakonu o gozdovih predlagal, naj bi zaradi čim večjega pogozdovanja in zaradi čim bolj realnega gledanja na položaj bili oproščeni vseh davkov in gozdnih taks za dobo 20 let vsi lastniki pogozdovanega področja na Primorskem in Notranjskem. To področje obsega kakih 20.000 ha površine.

Predlog je vsekakor velikega pomena za uspeh pogozdovanja Krasa, kar so pravilno razumeli tudi ostali ljudski poslanci. Ta predlog bodo upoštevali pri formuliranju republiške uredbe k zakonu o gozdovih.

Brko

Organizacija Rdečega križa v Štanjelu ne bo več med zadnjimi

Pred kratkim se je v Štanjelu vršil letni občni zbor občinskega odbora RK; prisostvoval mu je tudi član okrajnega odbora RK.

Zadnji dve leti je organizacija RK v Štanjelu veljala za najslabšo v okraju. To je potrdil tudi letošnji občni zbor. Odbor RK ni imel kaj poročati, ker ni v preteklem letu nič napravil. Predsedniku ni kljub vsemu prizadevanju uspelo, da bi postavil odbor na noge. Vlado je popolno mrtvilo v celi občini. Bolje je bilo le v Gornji Branici, kjer je bil vaški odbor precej delaven. Delo občinskega odbora je oviralo to, da je njegov edini delavni član bil oddaljen od centra. To napako so zdaj popravili in so v nov odbor izvolili člane iz centra občine (Štanjela in Kobdilja). Za tajnico so izvolili Kobe Vido, za blagajnika Funa Slavico, za podmladek RK pa učitelja Cotarja. Za predsednika so ponovno izvolili Čehovin Bogomila v priznanje za njegovo dosedanje delo. Ostale vasi zastopajo člani v nadzornem odboru.

Novoizvoljeni odbor je po kratki analizi stanja in po diskusiji na podlagi poročil in predlogov prisotnih delegatov sprejel razne sklepe, ki bodo dosedanjemu stanju napravili konec. Delal bo preveč na utrjevanje vaških odborov RK in se tako boril, da bo z vsebinskim delom na področju službe prve pomoči, zdravstvene prosvete, izboljšanja zdravstvenih in higijenskih razmer na vasi vzbudil zanimanje in sodelovanje članstva in s tem poživljal organizacijo RK.

V sodelovanju z občinskim LO in ostalimi množičnimi organizacijami bo vse storil, da se še letos postavi materinska posvetovalnica v Štanjelu ali Kobdilju. Organiziral bo zdravstvena predavanja po večjih vaseh, za pomladke RK pa na šolah. S sodelovanjem učiteljstva bo pripravil vsaj eno kulturno prireditev v korist organizacije. Izkupiček bodo porazdelili za pomoč zdravstveno in socialno najbolj ogroženim.

Novoizvoljenemu odboru želimo, da bi pri tem delu žel lepe uspehe. Naloge pa ki si jih je postavil bo mogel izvesti samo s sodelovanjem vseh množičnih organizacij in le tedaj, če bodo vsi — delali.

NA PREGARJAH

ZELIJO OSEMLETNO SOLO

Pregarje je ena izmed največjih hrkinskih vasi (528 prebivalcev), osnovna šola pa je po številu učencev največja v okraju.

V preteklem šolskem letu je v to šolo hodilo 99 učencev, katere sta v treh oddelkih poučevali dve učiteljici. Nemogoče je pričakovati, da bi samo ti dve učni moči, kljub vsej njihovi poštrevnosti in dobri volji, mogli nuditi dovolj k vzgoji otrok v vseh sedmih razredih.

Pred kratkim so o tem razpravljali na zboru volivcev in predlagali, da bi se na Pregarjah uvedla osemletna šola. Nekateri so celo menili, naj bi osnovali nižjo gimnazijo, v katero bi lahko hodili učenci iz Pregarij, Huj, Gaberka, Rijavč, Tater, Prelož, Brezovega brda, Zajeljsja, Čel itd. Šolsko poslopje je na Pregarjah dovolj prostorno, da bi se dalo to izvesti.

Ker pa ni vprašanje samo prostora, temveč tudi učnega kadra in še vrsta drugih problemov, ki trenutno še onemogočajo uresničitev te zahteve, je zbor volivcev sprejel sklep, da bodo preko občinskega ljudskega odbora zaprosili Svet za kulturo in prosveto OLO, da bi se čimprej osnovala osemletka.

V zvezi s tem so na zboru volivcev govorili tudi o obnovitvi vodne napeljavne in ureditvi stanovanja za učitelje v šoli, o njenem vzdrževanju itd.

K.C.

Tak je učinek silovite strele, ki je udarila v mogočno smreko in odtrgala polovico debla

Ob 30. obletnici učiteljske mature v Tolminu

V Tolminu se bodo 4. in 5. avgusta zbrali učitelji, ki so maturirali na tolminskem učiteljskem letu 1923, da bodo v krogu svojih profesorjev proslavili 30-letnico, odkar so se razšli.

Ker je bila to edina matura slovenskih učiteljsčnikov v Tolminu, bo prav, če povemo nekaj zgodovine tega učiteljskega.

Ko je po prvi svetovni vojni pripadlo Slov. Primorje Italiji, jo je mirovna pogodba prisilila, da da slovenski manjšini nekaj narodnostnih pravic. Tako je morala Italija odpreti tudi slov. učiteljske, ki bi moralo biti v središču Primorske — Gorici. A bali so se, da Gorica ne bi dobila preveč slovenskega značaja, zato so učiteljsčnike potisnili raje v gorsko mesto Tolmin, seveda pa niso pozabili kljub temu dati učitelju vsaj nekaj njihove vzgoje. V ta namen so zgradili na lepi livadi ob Soči blizu Tolmina dijaški zavod ali konvikt »Francesco Skodnik«, ki naj bi bil nekaj vzgojni zavod za slov. učiteljsčnike, v resnici pa je bila tipična potujočevalnica. Za sprejem v zavod je nudila ugodne pogoje: nekatere so sprejeli brezplačno, večino pa z polovično oskrbovalnino. Nekatere pa so odklonili. Ti so senastanili

Preporod delovne zadruga v Podragi

Kmetijsko obdelovalno zadrugo v Podragi so ustanovili med prvimi v Slovenskem Primorju skupaj z vasjo Lože in okolico. V začetku so imeli težave. Boriti so se morali za prvi traktor. Oviral jih je razcepljenost zemljišč. Njive in vinogradi, travniki in senožeti so bili oddaljeni, kar jim je jemalo mnogo časa.

Leta 1949 sta se iz te zadruga rodili dve: zadruga v Ložah z okolico in podraška zadruga. Na obeh so dobro gospodarili. Prišli so z arondacijo zemljišč, v čemer jih je podpiral zakon o arondaciji. Vendar se v Podragi niso toliko naslanjali na zakon kot na dobrovoljnost zasebnih kmetov, s katerimi so zamenjali zemljišča in tako ustvarili strnjene komplekse; s tem je prišla do pravega izraza in racionalnega izkoriščanja tudi mehanizacija. Tako so iz več sto manjših in večjih površin zemlje ustvarili komplekse: 7 ha vinogradov, 8 ha njiv in 12 ha travnikov, ki jih lahko strojno obdelujejo. Na novih vinogradniških površinah so letos nasadili 20.000 trt vipavske rebule, pingle in nekatere druge žlahtne trte. Povprečni hektarski dohod na rodni vinogradih je bil do 80 hl, kar je zelo visoko povprečje. O kakovosti vin se je pohvalno izrazila vipavska Vinarska zadruga.

Sedaj je po reorganizaciji prevzel posle najnaprednejši zadržnik od osmih družin, ki nameravajo ostati še v zadrugi. Spremenili bodo pravila in začeli delati po gospodarskem predračmu; imena zadrugi pa ne

nameravajo spremeniti. V velikih skrbih so, kako bodo izpolnili svoje obveznosti do članov, ki so izstopili. Morali bi jim vrniti vložena zemljišča, a zadržno posestvo je že tako zaokroženo v večje površine, da nimajo dovolj druge zemlje za povračilo in bi morali okrniti komplekse. Zaskrbljeni so tudi nekateri samostojni kmetje, ki so ob arondaciji s pomočjo zadruga popravili razcepljenost svojih zemljišč.

Čeprav je zadruga majhna, vendar ima vse možnosti za obstoj. Sam vinograd, ki ga lahko strojno obdelujejo, bi jim dal po 60 hl vina na družino, ne večvi pri tem njihovih pridelkov in dohodkov, ki bi jih imeli od živinoreje ter sardjarstva. To in njihova dobrovoljnost ter veselje do napredka govori za nadaljnji obstoj te zadruga, ki je dala pravzaprav pobudo, da so se ustanovila tudi velika zadržna posestva v Brdih in drugod po Primorskem.

Just Perat.

ALI JE PRAV TAKO?

SAMO ZA NEKATERE ...

Postojnčani dnevno opazujemo številne kamione, naložene z raznovrstnimi sodi vina, ki romajo kdove kam. Vsak izmed nas bi si rad privoščil dnevno nekaj take tekočine, toda kaj, ko pa nam denarnica vse prekmalu pokaže svojo »sušo«.

Vsem pa se ne godi tako. Za Mestno restavracijo v Postojni je vinska klet, kjer dobiš pijačo na pretek — in zastoj. Toda ne dobi je vsak! Lahko nastejemo dneve, kot so 31. maj, 1. junij, 13. in 14. junij, ko so ravno iz te kleti prihajali pijani ljudje. Vendar nihče izmed njih ni žrtvoval za vesele urice niti danarja. Če si slučajno pogledal v večernih ali nočnih urah skozi malo okence v klet, si videl zbrano družbo: Antona in Jerneja Čehovina, Slavka Zupana, Antona Furlana in Mira Milaveca. Čez dan pa si opazil povabljenih tudi nekaj vidnejših Postojnčanov, ki pa se niso dolgo zadrževali. Da jim pri popivanju ni bilo dolgčas, so si omislili igralne karte in biljard. Večših so jim delale družbe tudi njihove žene. Za spremembo so se tudi sprli. Miro Milavec je nekoč močno užaljen hotel zapustiti družbo, pa ga je Anton Čehovin potolažil: »Kaj se boš jezil.«

Postojna je v zgodnjih jutranjih urah zelo romantična. Mesto je še hladno in v meglo zavito, cerkvena ura udarja na zvon, oglašajo se prvi ptički. Gotovo je ta skromna lepota prevzela od vina razgretga Antona Čehovina, ki je na pragu kleti vzhičen zarjovel: »Hej, fantje, mežnarji že zvonijo! Nič čudnega, saj se je že delal dan. Ko so se razhajali, je razpoloženje že prehajalo v strah. Verjetno ga je najbolj občutil Anton Čehovin, ki je klical brata Jerneja od posiljavajoče se družbe: »Jernej, pojdi, sicer bo doma narobe.«

Omeniti moramo še primer, da so pozabili celo na uro. Šele ob 7. uri zjutraj so se razhajali, ko jim je prišel voščiti »dobro jutro« natakark Mestne restavracije, ki je že nastopil službo.

Vse bi bilo prav in lepo, toda kaj, ko se vse prehitro zve. Taki primeri so čestokrat povod za raznovrstne kritike (v tem primeru utemeljene), čeprav jih nato oni smatrajo za neosnovane, osebne in reakcionarne. Prav bi bilo, če bi taka »skrivnaga« zastojnarska popivanja na račun ostalih gostov prenehala. Lepše in dostojneje bi bilo, če bi družba prišla v restavracijo in tam popila kozarec vina (čeprav malo slabšega) in ga seveda tudi pošteno plačala. Še bolj prav bi bilo, če bi biljard iz kleti prenesli v restavracijo, da bi se tam zabavali tudi drugi gostje, ki pridejo po končanem delu na kozarec in razvedrilo. Za spremembo imajo sedaj samo šah v kavarni.

Omenili bi še krajšo radijskega aparata »Savica«. Ali ta primer ljudem, ki upravljajo klet, ne da misliti, da bi jo bolje zavarovali? Da bi jo upravljali samo kletar ali upravnik, kakor je bila navada do sedaj, ne pa, da jo spreminjajo v neprijavljen javni lokal.

Pošteni Postojnčani, ki nam taki primeri ne gredo v račun in ki jih ostro obsojamo, pričakujemo, da bodo ti ljudje s takim početjem prenehali in s tem ustavili vse govorice, ki krožijo na njihov račun. M.C.

S. S

KAMNOLOMI- bogastvo našega Krasa

Ko govorimo o pasivnosti slovenskega Krasa, zlasti pa sezanskega okraja, obenem se razmišljamo in iščemo način, kako bi te predele spremenili v aktivno gospodarsko področje. Gospodarska zaostanost je prišla še posebno do izraza s kri- vično razmetljivjo, ki nam je od- trgala naš največji in najbližji go- spodarski center — Trst, s katerim je naše ljudstvo delalo in žive- lo. Tako živimo danes v popolnoma drugačnih pogojih, saj je najbližje mesto — Ljubljana — oddaljeno od nas 90 km. Že to nas sili, da poi- ščemo vse možnosti gospodarske ak- tivizacije ter tako omogočimo za- služek vsej odvečni delovni sili. Da take možnosti pri nas obstojajo, nam dokazuje poročilo in per- spektivni plan sezanskega okraja. Poleg ostalih gospodarskih panog zavzema prav gotovo najvažnejše mesto industrija kraskega marmo- rja, ki razpolaga z neizčrpnim vi- rom surovin.

Na področju sezanskega okraja imamo nešteto manjših in večjih kamnolomov, ki pričajo, da si je ljudstvo že pred davnimi časi iska- lo zasluske pri kamnu. Večino teh kamnolomov so danes opustili, pa ne zato, ker je morda zmanjkalo uporabnega kamna, marveč zato, ker je tu gospodaril privatni kapi- tal, ki v večini primerov ni bil kos obširnejšemu odkrivanju uporabne- ga materiala. Mali lastniki so stre- meli le za tem, da si zaslužijo svoj vsakdanji kruh, niso pa imeli šir- ših možnosti za izkoriščanje. Izko- riščanje je zato bilo zelo ozko, la- hko rečemo — roparsko.

Ni namen tega članka, obravna- vati vseh kamnolomov temveč le onih, ki danes obratujejo in pa ti- stih, ki bi prišli v poštev za kakoj- šnje ali pa postopno obratovanje. To so predvsem kamnolomi marmo- rja »Repne« pri Vrhovljah in pa kamnolomi, ki razpolagajo z mate- rialom temu odgovarjajoče kvalite- te.

OPIS NAJVAŽNEJŠIH KAMNOLOMOV

Kamnolomi pri Vrhovljah proiz- vajojo svetovno znani marmor »Re- pen«, ki je svetlosive barve, zelo drobno kristaliničen, homogen in kompakten. Ker nima razpok, tudi nima kapilarnih prostorov, kjer bi se nabirala voda. To je najboljši marmor, tako pa lepem zunanjem iz- gledu kakor tudi po odpornosti pro- ti vsem vremenskim neprilikam. Vsebuje precej fosilnih ostankov, ki dajejo kamnu temnejšave lise na motnosivo podlago. Zelo dobro prestaja temperaturne razlike, zato je primeren za spomenike vseh vrst, fasade in sploh za vse dele zgradb, ki so izpostavljene vre- menskim neprilikam, prav tako pa je odličen tudi za notranje dele, ker ohrani trajno polituro z mo- čnim bliskom.

Marmor »Repne« si je vsled tega pridobil svetovni sloves. Že pred vojno so bila njegova tržišča v Av- stroogrijski in drugih državah. Tudi v času italijanske okupacije so ta kamen izvažali, a pod imenom ita- lijanskih tvrdk.

S stabilizacijo razmer po drugi svetovni vojni je začelo povpraševanje po tem kamnu naraščati ta- kogo, da podjetje ni v stanju zadovo- lžiti vsem potrebam inozemstva. Kupci zahtevajo predvsem večje ko- ličine blokov.

V območju kamnolomov Vrhovlje se trenutno nahajajo trije kamno- lomi, od katerih obratuje le »Viteza, dočim se v« Lisinčevirše lase začet- na odkrivalna dela. Kamnolom »Doline« pa je začasno opuščen za- radi pomanjkanja osnovnih sred- stev mehanizacije. Področje marmo- rja »Repne« se razteza od hriba »Babce« vzdolj državne meje preko hriba »Medvedjak« v dolžini ka- kih 1500 m in širini okrog 500 m. Plasti uporabnega kamna so debe- le od 10 — 15 m ter ležijo od 8 do 18 m globoko pod zemljo, kar kaže da so zaloge skoraj neizčrpne. Naj-

Kraski kamnolomi so dali že nešteto spomenikov

neugodnejše lege ima kamnolom »Viteza«, ker se tu kamen pridobiva o obliki prostrane jame, dočim sta mnogo ugodnejša za izkoriščanje o- stalata dva, kjer je možen vodoraven odvoz vsega materiala, s čimer se močno znižajo proizvodni stroški.

cesto, ki je prikladna za kamion- ski promet. Kamnolom ima zelo u- godno lego v obliki terase ter pri- meren prostor za odlaganje neupo- rabnega materiala. Kamen je tu temnosive barve in vsebuje velike količine organskih ostankov. Zelo

Kamnolom »Kremenik« pri Ko- privi je oddaljen 2 km od vasi. To- rej leži tik ob železniški progi in ob republiški cesti Dutovlje — Stanjel, od katere je oddaljen 80 m. Kam- nolom ima svoj industrijski tir. Marmor pridobivajo tu v dveh ka- mnolomih jamaste oblike, ker leži- ta na dokaj vodoravnem terenu. Vse uporabni in tudi neuporabni material je treba torej odvažati z dvigali, kar močno dviga proizvod- ne stroške.

Marmor je svetlosive barve, v ostalem ima iste lastnosti kakor o- pisani »Repne« marmora, ter je ta- kogo uporaben za vsa komnosaška in klesarska dela. Naravne zaloge le- jino na cca 50 tisoč m³.

Kamnolom pri Lokvi proizvaja marmor peplinosive barve z dro- bno-fosilnimi ostanki, ki tvorijo li- se na motno-sivi podlagi. Je pa ma-

lo manj odporen proti vremenskim neprilikam, vendar pa uspešno klju- buje soncu in dežju in je zaradi tega zelo cenjen gradbeni material. Ima to prednost, da se da odlično klesati. Zavarovan pred soncem in dežjem, ohrani trajno polituro z vi- sokim bliskom. Plast prav dobrega kamna v tem kamnolomu je debela od 2,4 do 3 m ter leži cca 7 m pod površino. Vse ostali kamen od vrha pa do globine 7 m pa je odličen gradbeni material. Pridobivajo ga v obliki jam ter je glede na proz- vodnjo podoben kamnolomu »Kre- meniki pri Koprivi. Naravne zalo- ge so tudi tu, lahko rečemo, neiz- črpne.

Kamnolom pri Tomaju se naha- ja vzhodno od vasi Tomaj, od ka- tere je oddaljen z cca 800 m dolgo

Klesarska delavnica v Vrhovljah: žična žaga

odporen proti vsem vremenskim ne- prilikam je primeren za vsa stav- bna dela, še primernejši pa je za oblogo notranjih delov stavb, ker ima zelo lepo in trajno polituro. Plast koristnega kamna je debela 7 m ter leži 1 do 2 m pod zemljo. Po geoloških cenitvah znašajo za- lege približno 8000 m³. Vendar pa domnevajo, da so zaloge večje, ker to področje še ni raziskano. Ta ka- mnolom trenutno ne obratuje za- radi pomanjkanja strojev, ki bi pre- delovali kamen v končne izdelke.

Kamnolom »Kamen — Gorica« pri Brjah na Krasu proizvaja sli- čen material, kakor opisani kamno- lom pri Tomaju s to razliko, da je ta kamen nekoliko odpornejši pro- ti vremenskim neprilikam. Kamno- lom pa iz istih razlogov kot gor- nji ne obratuje.

Kamnolom Gorjansko leži ob vzhodni meji STO-ja, od katerega je oddaljen 400 m, od vasi Gorjan- sko pa 2000 m. Povezan je s cesto Gorjansko—Mavhinje. V tem ka- mnolomu proizvajajo stalaktit, ki je tigraslo-rdeče barve. Uporaben je le za notranja dela, ker je neod- poren proti vremenskim neprilikam. Predvidevajo cca 600 m³ zalog.

Kamnolom Kazlje leži med vasjo Gradnje in Kazlje, oddaljen od ce- ste Kazlje—Stanjel kakih 200 m. Marmor je tu temno-rožnat in te- merno-črn v posameznih plasteh. Karakteristike kamna so v glav- nem iste kot tomajskega marmora, le da je ta znatno boljši. Naravne

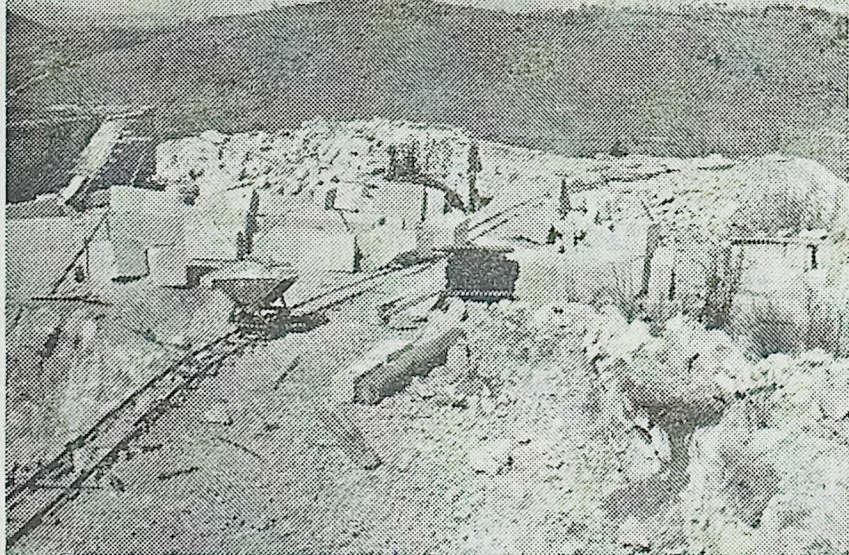
Kosovelova XIX. udarna brigada v prvi ofenzivi

(nadaljevanje)

Ker je bila steza precej strma, sem se dokaj hitro spuščal v dolino, pod nogami pa mi je škripala zmrlina. Nenadoma sem zaslišal nevaraden av- tomobilski zvok. Ustavil sem se in prisluhnil. Toda nisem mogel ugo- viti, kaj naj bi to bilo. Napravil sem spet nekaj korakov in avto tudi za- gledal. Bil je osebn. drvel pa je iz Vrabč proti Jakovam. Takoj sem ugotovil, da je švabski in da je sam. Ker sem vedel, da ga opazuje tudi naš stražar, sem ga pustil mimo, na- to pa stekel za njim. Ko sem prišel na vrh Jakove, so bili tovariši že vsi pripravljeni. Ustavil se je sredi vasi in nekdo je iz avtomobila vprašal nekega starca za pot na Poljane. Ko mu jo je pokazal, so se obrnili in napotili v vas. Priskočili smo h Ko- vacu, ki nam je povedal, da se v av- tomobilu nahajajo štiri osebe, tri v uniformi in nekdo v civilu. Govorili so nemško.

Ker smo dobro poznali teren, smo utemeljeno sklepali, da iz Puljan z avtom ne morejo nikakor dalje in da se bodo morali vrnati po isti poti. Bilo je le vprašanje, kje naj jih počakamo in napademo.

Pod vasjo je križišče cest Orehek — Vipava in Grižane — Sežana. Odločili smo se. Našo desetinno smo razdelili v dve grupi. Ostalo nam je le še vprašanje, kako napasti, ker bodo ideji s seboj kakega doma- čina, kajti kar tako ob tem času niso prišli. Komandant je odločil, naj na cesti obe grupi postavi- ta barikade, tako da bo prehod z av- tom nemogoč. Ko bodo pa prišli švabi, naj jih pozovejo na preda- jo. Tako bi se tudi izognili morebitni žrtvi domačina. Prav tako se

Del kamnoloma svetovno znanega marmora »Repne« v Vrhovljah

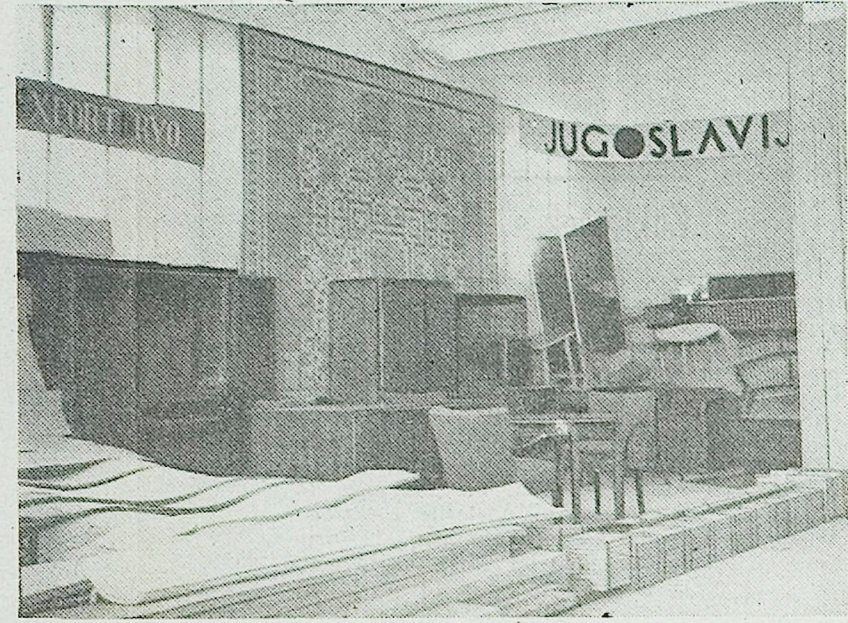
SKOZI PAVILJONE

TRŽAŠKEGA VELESEJMA

Priložnostni obiskovalec Trsta bi v teh dneh zaman iskal po mestu nekih vidnejših zunanjih znakov, ki bi ga opozarjale na tako važen gospodarski dogodek kot je vele- sejem. Lani so na glavni ulici pred velesejem razporežili na stoltna italijanskih zastav, ki so opozarjale na vitallijanstvo »Trsta, letos pa so opustili italijanske in tržaške. Zu- pan Bartoli je ostal zvest svojim besedam, ki jih je izrekel ob sne- manju tržaške zastave s stavbe me- stnega občinskega sveta, »čes da tržaška zastava toliko časa ne bo vihrala na tej stavbi, dokler ne bo ob njej tudi italijanske trobojnice«.

1000 RAZSTAVLJENCEV IZ 32 DRŽAV

Na seznamu tujih držav, ki raz- stavljajo na tržaškem velesejmu, je letos 32 imen. Razen Jugoslavije razstavljajo svoje proizvode še Av- strija, Francija, Nemčija, Grčija, Velika Britanija, Norveška, Holand- ska, Portugalska, Švedska, Švica,

Razstava lesa jugoslovanskega paviljona na tržaškem velesejmu

Italijanske zastave pa so letos zamenjali iredenistični »politnični pihodi na Trst. Kar zavidljivo šte- vilo vseh mogocih kongresov, sej in sestankov raznih italijanskih or- ganizacij se je te dni nabralo v Trstu. Kakor da smo v središču I- talije. Posamezni udeleženci teh kongresov nosijo v gumbnicah ita-

lišanske zastave in prireajo po- zdravne govore na čast »italijanske- mu« Trstu. Seveda v teh dneh je v Trstu precej tujcev in inportira- ni Tržačani se na vse načine tru- djo, da bi jim prikazali razpolože- nje »stukašnjega« prebivalstva.

Češkoslovaška in Italija, od izven- evropskih pa ZDA, Turčija, Indija, Pakistan ter nekatere države Srednje in Južne Amerike in posesti evrop- skih držav v Afriki. Večina teh dr- žav pa je žal zastopana le v majhnini izložbah, nekatere pa celo samo z zastopniki, ki daje obiskovalcem razna pojasnila. Tako stanje je povsem razumljivo, saj so nad 55% razstavnega prostora zasedle tržaške in italijanske firme. Glede zunanje- ga izgleda razstavnega prostora je v primeri z lani opaziti znaten na- predek, vendar je površina 9 km za Trst še vedno mnogo premajhna.

Letos razstavlja na tržaškem ve- lesejmu okrog 1000 razstavljencev industrijskih in drugih podjetij iz raznih držav. Jugoslavije je zasto- pana z okrog 50 razstavljajci.

Da je napravil tudi velesejem precejšnji korak naprej v primeri z lani, govori tudi število obiskoval- cev, ki se giblje dnevno do 7.000, ob nedeljah in praznikih pa tudi do 12.000.

JUGOSLOVANSKI PAVILJON V »PALACI NARODOV«

Že bežen sprehod po tržaškem ve- lesejmu le prepriča, da tvorita Ju- goslavija in Avstrija ogrodje vele- sejma. V »Palaci narodov« zavze- mu jugoslovanski razstavni prostor okrog 200 kvadratnih metrov, hkrati pa sodeluje Jugoslavija tudi na razstavi lesa na prosten in v pa- viljonu prehranbenih proizvodov, na razstavi domače obrti, v poseb- nem kiosku pa prodajajo jugoslo- vanski tobak in cigarete.

V »Palaci narodov« so priti- čli štiri kolektivne razstave. Najve- čji sta jugoslovanska in avstrijska, najmanjši pa pakistanska in in- dijska. Jugoslovanski paviljon je okusno opremljen in vzbuja sploš- no pozornost. Stensko dekoracijo je izdelal tržaški akademik slikar Cer- nigoj in prikazuje jugoslovansko gospodarstvo in folkloro. Na kolek- tivni razstavi jugoslovanskih podje- tij si lahko ogledamo narodne ve- znine, usnje, usnjene izdelke, ru- de, električni material, komikalje, pijače, zdravilna zelišča in razne druge izdelke. Prvič razstavlja tudi naš »litostroj«. Splošno mnenje obiskovalcev tržaškega velesejma je, da je kolektivna razstava jugoslo-

vanskih podjetij boljša kot lani, čeprav je razstavljeni prostor prema- hen, da bi prikazali vse možnosti za razširitev trgovinske sodelova- nja med Trstom in Jugoslavijo.

Tržaške trgovce zanimajo zlasti naši usnjeni izdelki in usnje, ki že od nekdaj slovi po odlični kvali- teti. Nekateri obiskovalci se jeze, ker ne morejo kupiti raznih usnje- nih izdelkov na drobno. Vzrok je pač v raznih carinskih zaprekah. Podobno je tudi s prehranbenimi artikli, ki so zelo cenjeni, pa za- di visoke uvozne carine le počasi prodirajo v Trst.

TUDI AVSTRIJA IMA VELIK GOSPODARSKI INTERES V TRSTU

Nekateri obiskovalci menijo, da je avstrijska kolektivna razstava v »Palaci narodov« slabša kot la- ni. Kljub temu lahko ugotovimo, da daje kolikor toliko popolno sli- ka blaga, ki bi ga hotela Avstrija izvažati v Trst. V paviljonu nale- timo na najrazličnejše okrasne iz- delke ter na izdelke precizne me- hanike in optike, hkrati pa tudi na prikaz vseh važnejših avstrij- skih turističnih točk. Primanjko- vanje nekaterih odličnih izdelkov avstrijske industrije si lahko raz- lažamo s tem, ker so trgovci ugo- tovili, da je zaradi previsokih za- ščitnih carin skoraj vsaka kupčja teključena.

V pakistanskem in indijskem pa- viljonu lahko občudujemo prekras- ne obrtniške izdelke (zlasti tkani- ne in brokat) dragocene surovine, najrazličnejše vrste tikovega in drugih dragocenih vrst Indijskega lesa, kozo, volno, juto, bombaž, ru- de itd. Za mnoge od teh artiklov je bil Trst v preteklosti važno tr- govsko središče.

JUGOSLOVANI SO VTIŠNILI NAJZNAČILNEJŠI PEČAT MEDNARODNI RAZSTAVI LESA

Druga mednarodna razstava le- sa na tržaškem velesejmu je letos razmeroma slabo uspela. Pravza- prav so vsi stvar vsili Indijskoga- ni, ki so razstavili številne vrste le- sa pa tudi najrazličnejše lesne iz- delke od parketov do modernega pohištva. Obiskovalci, ki so si ogle- dali lanski zagrebiški velesejem, lahko ugotove, da so naša lesna podjetja napravila od takrat dober korak naprej v asortimanu in kva- liteti zlasti pohištva in da lahko uspešno konkurirajo inozemstvu.

Razen Jugoslovanov in Avstrijev razstavljajo tudi nekatere tržaške podjetja, predvsem pohištvo, ki je v estetskem in praktičnem pogledu na precejšnji višini. Seveda je vsa razstava zelo skromna in bolj ma- lo odgovarja zvenemu naslovu »mednarodna razstava blaga«.

V prvem nadstropju »Palace na- rodov« je tudi druga mednarodna razstava kave. Razstava je dobro uspela in je upravičeno velja uspe- lo zainteresirati številne ameriške in afriške proizvajalce kave. Kljub temu pa je trgovski rezultat šibek. Vzrok je zopet isti kot drugod — gospodarsko nazadovanje Trsta.

Seveda imajo tudi drugi paviljo- ni tržaškega velesejma svoje zani- mivosti. Ne bi mogli reči, da je tu kaj več kot po izložbah v me- stu, vendar pa pride zaradi odlič- ne ureditve mnogo bolj do izraza. Zanimiv je pogled na vse mogoče moderne pripomočke sodobne kuh- nje, najrazličnejše vrste pisalnih in računskih strojev, moderne ra- dijske aparate z gramofonskimi priključki, televizijske aparate, mo- torje, avtomobile, medicinske apa- ratore in instrumente itd.

KRANJSKE KLOBASE SLOVE TUDI V TRSTU

Večerne ure so najživahnejše na tržaškem velesejmu. Mnoge moti podnevi soparna vročina, ki je v teh dneh kaj pogosta v mestu, in si ogledujejo razstavno blago raje zvečer. Najbolj živahno pa je seve- da pri različnih kioskih, kjer pro- dajajo jestvine in pijačo. Jugoslo- vani so uredili dva lična prostora, kjer ti postrežejo za 250 lir z od- lično kranjsko klobaso s kruhom in gorčico. Seveda ne primanjkuje v »Palaci narodov« ter najrazlič- nejših slovenskih vin od traminca, terana in malvazije do vipavca in silvanca. Tudi jugo-cockta ima tu besedo in kar pridno konkurira svoji ameriški sestrični koka-koli.

Jugoslovanski paviljon jedeče in pijače je priljubljena točka obisko- valcev velesejma in kraske kloba- se imajo zopet priložnost, da potr- de svoj svetovni sloves.

Naraščajoči pomen umetnega vlakna za tekstilno industrijo

Tekstilni strokovnjaki so ugotovi- li, da vedno bolj narašča potrošnja umetnega vlakna, ker ima umetno vlakno velike prednosti. Njegova ka- kovost je vedno enaka, zaloge niso podvržene valovanju boljših in slab- ših letin, cene so bolj ustajalne, laže ga je prilagoditi različnim potrebam in podobno. Zlasti se v tem odliku- jejo umetna vlakna, kot so orlon, dyrel, orlon in najnovijeje umetno vlakno X-51, ki so vsa zelo trpežna. Po mnenju izvedencev bodo omeje- na vlakna igrala vedno važno vlogo v oblačilni industriji in v gospodin- stvu, ker imajo podobne lastnosti kot volna. Umetna vlakna potrebuje tudi industrija gumij, pločevin in tovar- ne mrež, vrvrne in podobna pod- jetja.

Drugi tekstilni strokovnjaki pa po- udarjajo, da bo tekstilna industrija v bližnji bodočnosti uporabljala umetna vlakna v raznih kombinaci- jah z naravnimi vlakni. Oblike z do- datkom umetnih vlaken bodo bolj trpežne in cenejše, pa tudi lepše.

Novo umetno vlakno bo po stro- kovnem menju bolj podobno volni kot svilu. Zelo napreduje japonska in- dustrija umetne svile, ki selaj raz- polaga z najnovnejšimi stroji. V kate- rimi bo lahko povečala 4 do 5-krat svojo proizvodnjo umetne svile ter znižala stroške izdelave za 30 od- stotkov. Na Japonskem gojijo poseb- no vrsto sviloprejk, od katere bo- do dobivali svilen vlakno, ki bo ravno tako ali še bolj odporna kot nylon.

Paviljon CRDA (Združenih jadranskih ladjedelnic)

ZVAN JASA:

Gospod Weinschluck se je razburil . . .

Jugoslavija postaja dežela velikega turizma. Ne samo izredne naravne lepote, marveč tudi tradicionalna gosto- ljubnost mika turiste iz inozemstva, da obiščejo to izred- no deželo, o kateri danes s spoštovanjem in občudova- njem govorijo vse svet. Tilova Jugoslavija, zemlja napre- ka, os svetovnega mira, domovina resnične demokracije, tribuna odkrite in odločne besede, pozorišče herojskih dejanj, kjer si piše narod novo, slavno zgodovino sam, vse to izziva pozornost sveta na sedemnajstmilijonski nar- od Jugoslovanov in njih domovino.

Ni čuda, da je zamaklo tudi gospoda Weinschlucka tam nekje v Alpendorfu, da se je odločil, obiskati to za- nimivo deželo. Vse kaže, da gospod Weinschluck pozna te kraje še iz islavnihi časov nemškega prodiranja na jug. Še bolj pa najbrže iz dobe »načrtnega« bega iz Ju- goslavije. In je prav verjetno, da je zahrepenel po obu- janju spominov na eno in na drugo. Kakorkoli. Preskrbel je potna lista zase in za svojega življenja boljšo polovico, pripravil svoj novi avtomobil znamke DKW in oddrčal v Jugoslavijo. Kod je vožil in kje vse je bil, preden se mu je v Sežani to-le primerilo, ne bomo ugotavljali. In bi tudi tega dogodka ne omenjali, če bi ga gospod in pospa Weinschluck ne bila doživela in se ob njem hudo raburila.

Pred poslovanjem »Putnika« v Sežani se je zbrala gru- da slučajnih pasantov, večinoma domačinov. Občudovali so nenavadno obleženo damo, ki je bila v ogromnem slanniku, rumenih, širokih, za kakih pet prstov prekrvi- kih halčah in nekakšnem črnem zametastem telovniku, še najbolj podobna kitajskemu mandarinu. Okoli nje je petelinil moški srednjih let, gladko obrit, s čepico na glavi, v kratkih hlačah, v katere so bile zataknjene suhe, kockinaste noge. Negotovo sta oprezovala v odprto posio- valnico »Putnika« in se zaskrbljeno ozirala okoli sebe, kakor da bi iskala posredovanja in pomoči.

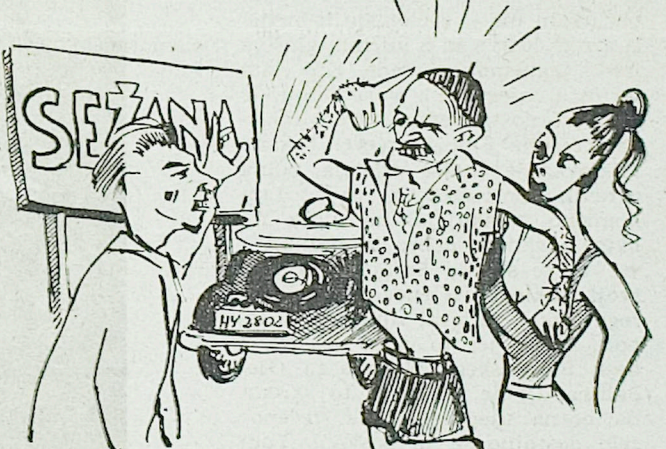
Prišel sem mimo in pogled mi je obvisel na ličnem av- tomobilu, ki je stal pri kraju ceste in imel registracjsko oznako, po kateri sem uganil, da mora biti njegov last- nik Avstrijec. V naslednjem trenutku me nekdo potrep- lja po rami in ko se obrnem, zagledam pred seboj mo- zolčja s kockinastimi bedri in gladko obritim, prepadenim obrazom.

»Sprechen Sie deutsch?« (Ali govorite nemško).

Le kdo, vraga, mu je povedal, da počutjem v tejcu- nemščino — sem si mislil.

»Jawohl, ich spreche auch deutsche, sem odvrnil. Te- daj je tujec kakor blazen izbulil oči, da sem nehoté na- pravil korak nazaj in zamajal. Oni pa je s penetiimi se ustnicami le razlivali po meni svoj zloč:

»Unerhört! Das ist ja eine Schande, ein Skandal!

(Nezaslišano, sramota, skandal!) Česa človek ne doživi v Jugoslaviji! In potem še pričakuje, da bodo k vam prihajali tujci iz inozemstva!

Strela! Napaden, oropan, njegovi ženi storjena sila? Po ogorčenju tujca bi sodil, da se mu je primerilo naj- manj kaj takega.

»Kaj se je vendar zgodilo, gospod?« ga sočutno po- baram.

»Tam-le, prav tam-le, pogledjte!, je pokazal z roko na bližnje križišče, kjer navadno stoji prometni milničnik.

»Prav tam-le sem vprašal policaja, kod pelje cesta proti Bazovici in dalje v Trst. In pokazal mi je naravnost. Ko- naj sem prevozil kake 4 kilometre, skočil iz grmovja pred avtomobil vojak z naperjeno brizgalico. Ustavim, vo- jak nekaj vprašuje. Nisem ga razumel. Le besedo »koman- dante« sem razumel. Pojašnjeval sem, prošil, kazal svoj potni list. Nič ni pomagalo. Po vojakovih kretanjah sem domel, da moram počasi vzeti udalje. In šlo je po ne- mogotih poteh, avto sem pokrval, vojak z naperjeno br- zostrelo vedno vstric avtomobila. Do karaula. Tam sem naletel na oficirja, ki je k sreči znal nekaj nemških be- sed, ki se jih je bil naučil najbrže v nemškem ujetni- štvu. Po dolgem prekeranju mi je dovolil, da se smem vrniti. Skandal! Vrh tu tega noben vrag tukaj ne govori nemško!«

»Da, da, prav tako, kakor na nemški ali avstrijski me- ji slovenskor, sem ga skušal tolaziti.

»Po tem, kar sem doživel, nisem razpoložen za doviteje. Oprostite!«, me je kisljo zavrnil.

»Vozili ste naravnost proti meji, gospod. In na meji vas je ustavila straža. Naša meja je skrbno zastražena, go- spod, in ne bo škodovala, da ste se o tem tudi vi prepri- čali!«, sem mu z nekim zadovoljenjem pojasnil.

»Saj jaz ne poznam strahu. He, bil sem v vse drugačnih zagatah! Toda moja žena je skoraj omedlela, tako se je ustrašila!«, je potožil in s pogledom nežno pobožal svo- jega »mandarina«.

»Viđeti je, da je gospa hitro spet prišla k sebi. Kar (dobro izgleda.« Naravno sem se poklonil proti dami, ki je kocketno šobila kričee popleskane ustnice.

»Če je tako, zakaj ni ob cesti nikjer napisla, da se tam ne sme voziti? Saj to imajo v vseh kulturnih drža- vah!«, je dedec očital. (Nadaljevanje na 8. strani)

Sedemkrat zapovrstijo „MIKLOVA ZALA“

Pretekli teden je Slovensko narodno gledališče za Tržaško ozemlje z velikim uspehom uprizorjalo igro Frana Žižka: »Miklova Zala«, na deskah umetnega odra na stadionu Prvega maja. Velik prostor za gledalce je bil pri vseh predstavah (bilo jih je sedem) poln obiskovalcev, ki so z burnimi aplavzi sprejemali ta, res pomemben uspeh gledališkega ansambla.

Misli in ideje avtorja igre Frana Žižka, scenske ideje Vladimirja Rijavca ter Cesarjeva realizacija letih, dalje Simonitijeva glasba in plesi Jureta Štavarja — vse to je velika ustvarjalna moč režiserja Jožeta Babiča lepo strnila v celoto, ji dala globino in mnogo tiste življenjskosti, ki nas zlasti v gledališču, prepriča v nekaj, kar se dogaja pred nami, pred očmi gledalca. Kako je vsak najmanjši detalj igre odvisen predvsem od režiserjeve umetniške intuicije in moči njegove ustvarjalnosti, nam je nazorno potrdila »Miklova Zala«, kjer so nas mnogi stari igralci prav presenetili s svojimi odskrnimi kreacijami, s svojimi originalno zamišljenimi in tudi izpeljanimi liki. Tudi ostali ansambel statistik, ki jih je kar mrgolelo po odru (fantje na vasi, kmetje, žene, otroci, Turki) ni s svojo, le tu in tam nenaravno igro, razbijal celote, ustvarjal očitno razliko med njimi in igralci, pač pa je s svojim, mizanscensko popolnoma določenim igranim namenom, oživil igro, ji dajal barvo prisotnosti, ne narejenosti in težko je reči, ali so statisti bolj »vlekl« i igralce, ali obratno.

Da nam je Štefka Drolčeva prikazala Zalo, nežno in čustveno, odločno in samozavestno, se ne čudimo, saj njene igralske sposobnosti niso zadržane z žametom. Prav tako je Mirko Julija Guština dober, čeprav včasih v odskem gibanju negotov. Stari Serajnik — lik modrega kmeta in dobrega očeta, je vreden nekoliko večjo pozornosti Stane Raztresen je znal v tem liku podčrtati vse tiste karakteristike, ki so lastne velmožu, z zrelih občutkom mere, v momentih brzdati svoja čustva in z mirnim glasom izreči pomembne besede. Kot nam bo ostal njegov lik v spominu, je vse pozornosti vredna stara Miklovka, kreacija Eme Starčeve. Takšna Miklovka je, malce zaletela, polna zdravih kontrastov, ki tu in tam komično učinkujejo, na videz robata, a vendar dobra in nežna, — vse to je strnila Ema Starčeva v svoji Miklovki. Njenega moža, starega Mikla, je igral Ljudevit Crnobori, ki se je to vlogo poslovil z desk Slovenskega Narodnega Gledališča. Če je lahko že to skromna ocena njegovega lika, rečeno: zelo dostojno se je poslovil. Tudi ostali simpatični junaki kot Vinko (Silvij Kobal), kolikor plašen toliko

domišljav in nadut, pravi petelinček, je bil posrečen; Tevže Stane-ta Starešiniča, živahen in zgovoren kmečki fant, katerega besedi ali pesmi je vsak rad prisluhnul. Miklova hlapca Davorina je igral Joško Lukež. Igralec, da mu ni para — bi lahko dejal marsikdo, saj ni nikogar, ki ga njegova igra ni samo navdušila, pač pa priklenila vso njegovo pozornost. Uglajenost notranjih bojov, skromen, a vendar očiten ponos, domačnost — to ga je odlikovalo kot hlapca, kasneje kot berača pa tista čudovita spevnost, ki se na koncu mora zli-ti v pesem.

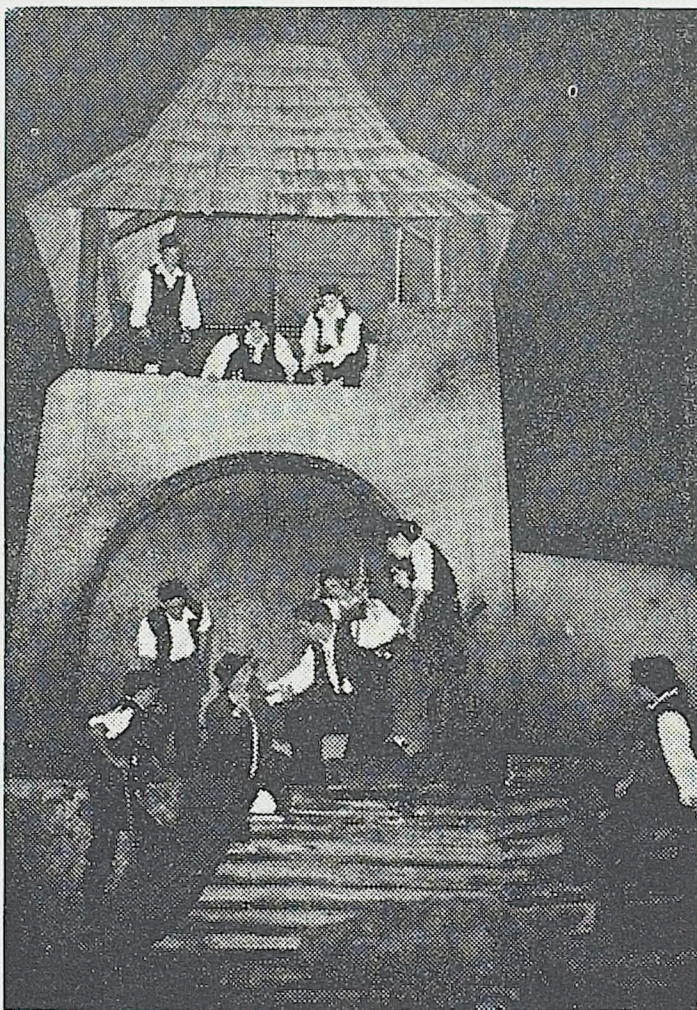
Zdaj ko smo si ogledali irgo, se še za hip ustavimo pri protigri. Zlatka Rodoškova nam je bila v svoji Almiri vsekoli odbojajoča — ob nej smo slutili zlo, ki naj pade na Zalo in Mirka. To slutnjo nam je podpirala izrazita obrazna mi-nika Rodoškove, ki je včasih pre-malo prefinjena, preizrazita. Sce-ne, ki so zahtevale ogromen igralski napor, je Zlata Radoškova zelo dobro izpeljala — in roko na srce, prijetno nas je presenetila. Režiser ji je dodelil vloge, v kateri je lah-ko pokazala svoje igralske sposob-nosti, ki niso majhne. (S tem vzpo-redno je tudi omembe vreden njen

igralski vzpon v Molièrovih »Uče-nih ženskah«. Zida — Tresoglava, skopega in brezsrčnega stikalca, s surovo uglajenim čutom, pohlepne-ža in izdajalca, smo videli. Druga-če kot ga je, bi ga Modest Sancin ne mogel in tudi ne smel podati, ker takšen je Tresoglav, kakor ga opisuje ljudska pripovedka. In na koncu še Iskander, turški povelj-nik (Rado Nakrst), ki je bil v sceni v ječi bolj prepričljiv in o-bupan v svoji brezplodni ljubezni do Zale, kot pa v prvem nastopu strašen in grozo vzbujajoč.

Razgibani scenski prostor, ki je le v sredini nekoliko preutesnjen, je omogočal čudovita scenska giba-nja, dinamiko in pestrost. Kot so folklorni plesi bogatili sliko, je or-kester pod vodstvom Oskarja Kju-dra ustvarjal tako imenovane »šti-munge«, ki so zajele igralce in gle-dalce.

Predstava »Miklova Zala« je za-ključek letne sezone Slovenskega Narodnega Gledališča za Tržaško ozemlje. V popolnosti uspela pred-stava nam je porok, da bomo v pri-hodnji dramski sezoni gledali na odru tega gledališča še marsikate-ro predstavo, ki nas bo bogatila z neprecenljivimi darovi boginje Ta-lije.

K. D.

Prizor iz »Miklove Zale«

Združevanje šol v sežanskem okraju

(Nadaljevanje in konec)

ako ne bi danes z vso silo lomili tradicionalnih navad, ki naši novi družbi ne prinašajo koristi, pač pa samo zavirajo njen razvoj in napredek.

Mnogi napredni vaščani, predstavniki naših političnih organizacij in ljudskih odborov so spoznali pravilnost združevanja enooddelčnih šol, ki prinaša vsej družbi več uspehov in koristi, a mnoge je tu-di takih, ki počevo razumeti naših težej in se postavljajo celo na ce-lo nepoučenim ljudem, ki slepo branijo svoje šole, ne da bi razumeli potrebo po napredku. Dva ali tri kilometri poti so jim edina ovira, preko katere ne morejo, pa burja in zima in slabo vreme in strah za otroke, ki bodo zboleli od prevelikih naporov. Razumeti moramo, da vsaka vas zase ne more živeti. Vasi se morejo med seboj povezati in tako skupno ustvariti kulturne pa tudi gospodarske centre. Šola torej ne more biti v vsaki vasi in dva ali trije kilometri ne smejo predstavljati ovire za to, da otroci ne bi bili deležni boljšega pouka, da zaradi tega ne bi uspeli postavi-ti boljšo bazo osnovnemu šolstvu na Primorskem. Zavedati se more-mo, da je naša dolžnost, da mladi-ni omogočimo tako izobrazbo, da ne

bo nikjer in v nobenem pogledu zastavljena. Pred nedavnim smo izdelali analizo, kakšno izobrazbo imajo naše vojne sirote. Ugotovili smo da jih je preko 50 takih, ki imajo manj kot štiri razrede osnov-ne šole, čeprav so že dopolnili svo-jo šolsko obveznost. Kje je tu od-govornost do tistih, katerih starši so žrtvovali svoja življenja zato, da bi mi in njih potomci bolje ži-veli? A če bi izdelali analizo za ostale, bi nam slika pokazala po-razno stanje, saj je večina mladine v sedmih letih dovršila samo štiri razrede osnovne šole, a še te po skrócenem učnem programu.

Torej bomo le morali globje pre-misliti, ali so zares na pravi poti tisti, ki kakorkoli branijo enood-delčne šole in se bore proti združevanju. Prenagljati se ne smemo, pro-učiti moramo terenske prilike, jih upoštevati, a načelno je stvar do-gnana in jo moramo le pozdraviti in podpreti.

V sežanskem okraju bomo že v šolskem letu 1953-54 združili neka-tere enooddelčne šole in sicer v Ka-stelcu, Loki, Trsku, Podbežah, Po-ljanah, Kazljah, Dolenji vasi, Škr-bini in še ponekod. Ko bo zgraje-no šolsko poslopje v Gračiču v Istri, ki je naravni center okoliških vasi, se bodo združile tudi šole Smo-

kvica, Kured, Popetre in Trebeše. Gračiče, sedež slovenske občine v Istri, se po osvoboditvi lepo razvija in bo postalo prijeten center, ki bo vzpodbujal vso slovensko Istro k nadaljnjemu razvoju in napredku.

Novo šolo bomo zgradili tudi v Hrastovljah za Hrastovlje, Dol in Podpeč. Misliti bo treba na zdru-žitev šol v Sabonjah, Starodu in Velikem brdu. Nobena teh vasi ni-ma šolskega poslopja. Ako bi v sre-dišču tega trikotnika v Pavljah zgradili novo šolo, bi najpametnej-še rešili ta problem. Največja od-daljenost do nove šole bi bila le dva kilometra, kar za otroka pač ni preveč. S tem v zvezi bomo reševali tudi gradnjo novih šol. V našem okraju je še vedno 32 šol v privat-nih stavbah, zato bomo morali do-bro proučiti, kje graditi nove šole, da ne bi storili ponovnih napak.

Zelimo boljših uspehov v naših šolah. Vzporedno z borbo za kva-litetno pouka gre borba za boljše materialne pogoje šolstva. Od tu borba za združevanje enooddelčnih šol. Kdor želi napredek, nas bo pod-prl, kdor trdovratno vztraja pri starem zaradi tradicije, bo končno vendar moral spoznati, da napredka ne morejo pospeševati izolirane va-si, ampak medsebojno povezane vasi, ki si skupno grade boljše go-spodarske in kulturne pogoje za lepše in srečnejše življenje delov-nih ljudi.

Alojz Mesarič

Zbornik, ki govori o naših krajih in našem načinu življenja

(Ob petem letniku »Slovenskega etnografa«)

Malo najbrž ljudje poznajo etno-grafijo, t. j. narodopisje. Saj ni ču-dno. Kje neki, bi se bili poučili o tem! Vendar bi to panogo radi in z velikim zadovoljstvom sprejeli, če bi jim jo kdo približal. Naši ljudje se zanimajo za take stvari; prav gotovo bi vsi radi vedeli, kako, kdaj, pod kakšnimi vplivi ali zaradi kakšnih vzrokov je nastalo to in ono. S koli-ko večjim veseljem bi to sprejemali, če bi šlo za njihovo lastno vas, bččo, zanimivost, ki jim je morda krajevo dostopna, da si jo ogledajo. No, in prav taka publikacija je »Slove-nški etnograf«, ki je po vojni začel izhajati in je letos dosegel že V. let-nik (1952).

Vsebinska tega skoraj 300 strani ob-segajočega zbornika je zelo pestra in zanimiva. Razen nekaterih so vsi člani taki, da bi jih s pridom in za-nimanjem prebral vsak naš človek, posebno še tisti, ki v obravnavanih krajih prebiva.

Prva razprava, ki jo je spisala Ma-rijana Gusič z naslovom »Naloge na-še etnografije«, podaja cilje, smerni-ce in poti našemu narodopisju. Sle-di članek Vilka Novaka »Ljudsko stavbarstvo v naši etnografiji«, v ka-terem opozarja na predmete, ki so bili doslej pri nas obdelani (kmečka hiša, kozolec), in na one, ki še niso bili (kmečki dom kot celota, gospo-darska poslopja, naselja), ter končno razvija nekaj misli o varstvu tipi-čnih zgradb.

Daljšo razpravo ima Franjo Baš »Kaste na Dobrovljah«, ki je tako zanimivo pisana, da kar ne moreš pustiti branja. Razpravo ponazaruje preko 20 slik, kar je posebno kori-stno, da si moremo opisane stvari tu-di ogledati in jih primerjati z opi-som ter si tako ustvariti točno pred-stavo. — Celotna razprava je prava študija o »kaste« t. j. o posebni stav-bi, ki so jo rabili nekoč samo za shrambo.

Za nas posebno zanimiva sta na-slednja članka. Prvega je prispevala Gizela Šuklje »Vpliv podnebnih raz-mer na oblikovanje hiš in naselij v slovenski Istri«, ki ga krasi 10 slik. Članek obravnava tipe hiš z vsemi značilnostmi (»oportonom«,

KULTURNE VESTI

Ves jugoslovanski tisk se spominja te dni 60-letnice rojstva enega naj-večjih sodobnih pisateljev pesnika in pripovednika Miroslava Krleža. Kr-leža stoji že skoraj 40 let na pozor-nici jugoslovanske literature in se s svojo literarno dejavnostjo bori za tako življenje, kakršnega je on spo-znal že 1917. leta in ga je od tak-krat v svojih delih neprenehoma oznanjal. Krležovo slovstveno delo je ogromno (pisal je pesmi, drame, no-vele, eseje itd.). Prav je, da se ga tudi mi spomnimo, saj je tudi slov-stveno bil z nami tesno povezan. Zbirka njegovih pesmi »Balade Pe-trnice Kerempuh« je izšla pred zad-njo vojno v Ljubljani pri Akadem-ski založbi.

Letošnje poletje hosta v Evropi pod okriljem Organizacije Združenih narodov dve veliki mednarodni glas-beni konferenci. Prva, posvečena vlo-gi glasbe v splošni vzgoji mladine in odraslih, je bila v Bruslju od 29. junija do 9. julija. Druga, ki bo tra-jala od 14. do 23. julija in bo ob-ravnavala probleme vzgoje profesio-nalnih glasbenikov, pa bo v Salz-burgu.

Oddelek za obveščanje javnosti pri Združenih narodih je objavil imena desetih zmagovalcev letošnjega tek-movanja za najboljši esej, ki je bilo sedaj že peto leto razpisano v drža-vah članicah Združenih narodov. Zmagovalci bodo nagrajeni z mese-c dni trajajočim obiskom v mestu Združenih narodov pri New Yorku. Med zmagovalci so zastopane Belgi-ja, Kanada, Indija, Izrael, Italija, Nova Zelandija in Pakistan. Poseb-no odlikovanje bo prejel za svoj esej Liberčan Augustus F. Caine iz Mon-rovie.

Angleško filmsko podjetje J. Rank je sklenilo z jugoslovanskimi film-skimi podjetji pogodbo za snemanje filma o Ivanu Pircniku, katerega so lani šteli med najpopularnejše osebe na svetu. Pomeniti hočemo celo-večerni umetniški film. Kakor po-ročajo iz Londona, bodo snemali tu-di v Sloveniji.

škrilamie, »grondoe, »latnikie in »ša-lizeme« v vseh: Dekani, Babiči, Škriljavci, Boršt, Socerb, Labor, Lopar, Gorenjci.

Marijan Mušič se je tudi ustavil na delu Primorske, ko govori o srednje-veških naseljih pri nas, podrobno obravnava dva taka primera: Sv. Krž na Vipavskem in Stanjel na Krasu. Slika k tej študiji so lepe in nazorne ter zelo poučne.

O »Okenskih mrežah« v okolici Ljubljane piše Tone Ljubič. Članek je opremil z lepimi slikovnimi pri-logami, ki kažejo vso raznovrstnost okenskih križev ali »gavter«, kot jih ljudje imenujejo.

Vsakega preprostega človeka pa bo zanimal prispevek »Slovenski pre-govori v starih štajerskih rokopisih« Leopolda Kretzenbacherja.

Vilko Novak ima še proti koncu zbornika članek o delu našega naro-dopisca Franceta Kotnika s sezna-mom vseh njegovih spisov. Ivan Gra-fenauer se spominja Matije Murka, velikega slavista in narodopisca, ki je 1952. leta umrl v Pragi. Brani-mir Bretnič piše (žal da v hrvašči-ni) o »plugu i ralca«. Sledi še nekaj krajših člankov in ocen.

Zbornik je vreden branja in vsega zanimanja ne samo poklicnega etno-grafa, marveč tudi naših preprostih ljudi, ki bodo našli toliko lepega v njem.

Marijan Breclj

Zaključek »Tedna šolstva« v Idriji

V Idriji so priredili ob zaključku šolskega leta teden šolstva, nad katerim je prevzel pokroviteljstvo tov. Aleš Bebler, ki je ob tej pri-liki obiskal Idrijo — svoj rojstni kraj. Teden je bil velika manife-stacija uspehov, ki jih je dosegla šolska mladina. Fizikturnega fe-stivala so se udeležile Elektrogos-podarska šola, gimnazija iz Idrije in Cerknega ter vajeniška in nižja gospodarska šola iz Idrije. Mladi-na je priredila tudi glasbeni večer, na katerem so sodelovale vse idrijs-ke šole. Gimnazija pa je z uspe-hom ponovila Molièrovo komedijo »Tartuffe«. Z lepim uspehom so prikazali tudi igro »Krojaček — junaček«, v katero so mladinci vlo-žili mnogo truda.

Ob tej priliki so odprli tudi šol-sko razstavo, ki zasluži vso pozor-nost, saj so razstavili svoje izdel-ke gojenci vseh idrijskih šol.

Šolsko leto so slovesno zaključili v rudniški dvorani, kjer je rav-natelj rudnika, ki je prevzel po-kroviteljstvo nad gimnazijo, pre-bral pismo rudarjev, v katerem so pisali: »Ničesar drugega ne prič-a-kujemo od dijakov v zahvalo kot le dobre učne uspehe.« Šoli so ru-darji poklonili 1 milijon dinar-jev podpore.

L. S.

Gospod Weinschluck se je razburil

(Nadaljevanje s 7. strani)

»Tudi pri nas, kjer je določen prehod čez mejo. Vi pa ste se, go-spod, očitno odločili za prehod čez mejo tam, kjer ga ni. Iz Se-zane do Trsta vodi krasna asfalti-rana cesta, dolga pičlih 12 kilome-trov. Američani, Angleži, Turki, Švedi, Francozi, Norvežani itd., vsi se poslužujejo te ceste in jo celo hvalijo, kako dobro jo vzdržujemo.«

»Ako imam potni list v redu, lah-ko peljem čez mejo, kjer sam ho-čem in je to moja stvar!«, mi je odbrusil in naduto vstal nos.

»Nekoliko pa tudi vihar čuvarjev naših meja, gospod! V svojem pot-nem listu ste nabrže prezrli, kje vam je odrejeno prekradenje meje iz Jugoslavije v Trst!«

»Vsaj to mi povejte, kje bom do-bil bencin?« je začel moč polagati orožje in popuščati v ogorčenju.

Pokazal sem mu dvajset korakov oddaljeno bencinsko pompo.

»Toda nimam dinarjev! Samo li-re.«, je obupno zakrilil z rokami.

»Pri »Putniku« vam bodo zame-njali valuto!«, sem ga poučil in pokazal na vrata potniškega urada.

»Walter, es ist schon spät!« je ne-potrežno zagostolel »mandarine« in prekinil gostobesednega gospo-da Weinschlucka, ki se je kratko opravičil zaradi »nadlegovanja« in ubogljivo pohitel v »Putnikovo« pi-sarno.

»Nadomestni deli« za človeško telo Rešilne akcije s helikopterji

Uspehi, ki jih je v zadnjem času dosegla svetovna zdravniška veda, pomenijo začetek nove dobe za zdravstvo, kajti danes lahko nadomeščajo poškodovane in izrabljene dele človeškega telesa z novimi. Zdravniki, ki delajo te poizkuse na ljudeh in živalih, so uspešno nadomestili obolenje očesne roženice, kosti, arterije, ledvice, kožo, jajčnike in zobne živce. Dalje so mnenja, da so šele začeli svoje delo in so prepričani, da bodo dosegli še veliko večje uspehe. Zdravniška veda si prizadeva, podaljšati človeško življenje. Vsako leto umrje mnogo ljudi zaradi obolenj koronarnega ožilja, ki ga povzroča zamašitev arterij, kar preprečuje krvni obtok. Nekemu kirurgu je uspelo najti pot za preprečitev tega zla. Pred dvema letoma je operiral nekega 61 let starega zdravnika, ki je moral opustiti svoje delo, ker se je bal, da bo postal žrtev usodnega srčnega napada. Danes ta mož zopet lahko dela. Izginili so vsi znaki srčnega obolenja in kirurg je prepričan, da se mu srčni napadi ne bodo več ponovili.

Pri tej operaciji ima bistveno vlogo kos žile. Tak kos žile priklopijo na ožilje, tako da obidejo zamašene odvodnice ter s tem odprejo novo pot k srcu. Z novim kosom žile spojijo zdravo ožilje z aorto, torej s tistim mestom blizu srca, od koder se kri razdeli po telesu. V dveh letih so naredili 24 takih operacij. Na podlagi doseženih uspehov napovedujejo, da bo ta poseg lahko rešil življenje 90 odstotkov pacientov, če se bodo zatekli k zdravniku takoj v začetku bolezni.

Priklopitev nove žile k ožilju je razmeroma lahek poseg tudi v neposredni bližini srca. Težje pa je presajanje celih organov. Leta 1950 je v Chicagu pet zdravnikov operiralo 44 let staro žensko, ki je imela bolne ledvice. Ena ledvica sploh ni več delovala, druga pa je bila samo 10 odstotkov normalna. Zdravniki so skrbno odrezali in odstranili popolnoma okvarjeno ledvico in jo nadomestili z ledvico neke ženske, ki je umrla pičlih deset minut prej. Operirana bolnica je po treh tednih že lahko sedela in imela izbornen tek. Čez mesec dni je že zapustila bolnišnico, dva meseca pozneje pa je že lahko izvrševala vsa gospodinjstva dela.

Zdravniki so dosegli krasne uspehe tudi pri presajanju kože. Do pred nedavnim so lahko presadili kožo iz enega dela pacientovega telesa na drugi, niso je pa mogli presaditi iz ene osebe na drugo, razen v izjemnih primerih, ko je šlo za dvojčke. Tuja koža je vedno začela odmirati. Ko so nekega mladeniča, ki je imel hude opekline po vsem telesu, začeli zdraviti z novim zdravilom aeth, se mu je stanje kmalu izboljšalo ter je ozdravel v razmeroma kratkem času. Poleg tega pa se je tuja koža, ki so jo presadili na njegove noge, dobro zakoreninila, začela rasti in pokrila vse голе mišice. Tako so zdravniki

ugotovili, da aeth preprečuje tisto reakcijo v telesu, ki je povzročala odmiranje presajene tuje kože. Na podlagi te ugotovitve lahko danes nadomeščajo pri pacientih, katerim dajejo aeth, tudi bolne notranje organe z novimi.

Uporaba nadomestnih delov v človeškem organizmu je logičen razvoj, za katerega pa bo potrebna še nadaljnja izpopolnitev anestezijskih sredstev in kirurške tehnike.

Zanesljiv in uspešen postopek za odvzem in transfuzijo krvi so zdravniki našli leta 1906. Za izpopolnitev postopka za presajevanje oči je moral poteči nadaljnjih 40 let. Od leta 1945 dalje so presadili več kot 2.000 roženic in tako vrnilo slepim pacientom vid. Presajevanje kože je postalo mogoče, ko so dognali, da človeške kosti ne razpadejo, če so hranjene v prostorih, kjer je temperatura pod ničlo.

ZANIMIVOSTI iz znanosti in tehnike

VIRUS SE VEDNO MEDICINSKA TAJNA

Virus je mikrob, ki povzroča bolezni, in je manjši kot navadna bakterija in se ne more reproducirati izven resničnih živih celic. Glavna ovira za proučevanje virusov je v tem, da jih je izredno težko identificirati, ker je večina virusov manjša kot valovna dolžina svetlobe, za katero je človeško oko občutljivo. Ta problem je rešil šele elektronski mikroskop.

Nadalje ovirajo študij virusov težave, ki so združene z gojitvijo virusov v laboratorijih in dejstvo, da se bolezni virusov ne morejo prenesti na običajne poskusne laboratorijske živali. Kulture tkiva in plodna jajca se lahko uporabljajo le za nekaj vrst virusov, druge vrste pa se lahko množijo in uspevajo le v živem tkivu človeka — dejstvo, ki zlasti otežuje raziskovanja.

ZNANSTVENIKI BODO FOTOGRAFIRALI SONCE V VIŠINI 24.000 METROV

Znanstveniki so zaključili obsežne priprave za izdelavo ogromnega balona iz plastičnega materiala, v katerem bo s teleskopom opremljen fotografski aparat, s katerim bodo — kot računajo že septembra — fotografirali v višini 24.300 metrov sončno krono, to je področje šibke svetlobe, ki obdaja sonce, in ki je normalno vidna le v popolnem mraku. Astronomi upajo, da bodo tako premagali prah in meglo, ki zatemnjujeta nebo v nižjih višinah, in da bodo tako pršli do mnogo bolj čistih fotografij sončne krone kot v preteklosti.

Darovalci »nadomestnih delov«, kot kosti, ožilja, kože in očesnih roženic, so bolniki, ki jim ni več pomoči. Darovane »nadomestne dele« jim odstranijo takoj po smrti. Med najkoristnejše »nadomestne dele« človeškega telesa je prištevati kri.

Nova kri se bori tudi proti raznim drugim boleznim. Zdravniki so na podlagi opazovanj ugotovili, da imajo ženske, ki jih muči sklepni revmatizem, v dobi nosečnosti manj bolečin. To izboljšanje je pripisati dejstvu, da organizem bodočih mater izloča v krvni obtok večjo količino hormonov. Tako so s transfuzijo krvi bodočih mater dosegli lepe uspehe pri bolnikih, ki jih je bil sklepni revmatizem ohromil in priklenil na posteljo.

Preden so začeli nadomeščati obolenje telesne organe z novimi, so delali številne poizkuse na živalih.

Izdelali so poseben sistem ogledal, s katerim bo fotografski aparat, ki se bo avtomatično sprožil vsakih 5 sekund, s pomočjo teleskopa posnel slike. Poseben mehanizem pa bo omogočil, da bo ogledalo na koncu teleskopa zbiralno sončno svetlobo in jo pošiljalo v cev teleskopa. Drug mehanizem bo teleskop natančno usmeril v sonce; nadaljnji zelo občutljivi mehanizem pa bo omogočil delovanje padala, s katerim se hosta varno spustila na zemljo teleskop in fotografski aparat. Vsa oprema bo v nepremočljivem ohišju, ki bo plavalo v primeru, da bi padalo padlo v vodo. Da ne bi bili astronomi prikrajšani za svoj »plena«, so razpisali za tistega, ki bi našel padalo s teleskopom in fotografskim aparatom, lepo nagrado.

NOV NAČIN HITREGA MERJENJA VITAMINOV

Na znanstvenem sestanku kemičnega društva so kemiki opisali dva nova načina hitrega merjenja vitaminov v živilih in v mnogovitaminških preparatih. Po enem načinu lahko merijo količino C vitamina v sadnih sokih, konzerviranih živilih in vitaminških preparatih; po drugi metodi pa kalcejev pantotemat iz skupine B vitaminov, ki ga uporabljajo pri raznih vitaminških preparatih in pri raznih dodatkih živalske krme.

Obe novi analizi temeljita na spremembah barve, do katere pride zaradi reagiranja vitamina na material podobne barve. Pri obeh analizah označuje intenziteta spremembe barve v primerjavi s standardno barvno raztopino količino vsebovanih vitaminov. Merjenje izvršijo z »električnim očesom«.

V naši dobi, ko si letalci prizadevajo, leteti z nadzvočno brzino, se morda čudno zdi, da odlikujejo počasne helikopterje. Vendar se je to letalo mnogokrat obneslo pri reševanju življenj, kajti edino helikopter se lahko navpično dviga in spušča, in se z lahkoto obrača na vse strani. Čeravno so iznašli helikopter šele v novejši dobi, je njegova zamisel vendar že precej stara, pa se ni mogla dolgo ostvariti, ker tedaj še ni bilo primernega stroja za pogon. V devetnajstem stoletju so iznajditelji skoraj uspeli, da poženejo helikopter s parnim strojem, toda šele proti koncu tridesetih let dvajsetega stoletja so poskusi s helikopterji bolj napredovali: nemško podjetje Focke Angelis je leta 1937 izdelalo helikopter, s katerim se je posrečilo leteti od Bremena do Berlina.

V Združenih državah se je delo za tehnično izpopolnitev helikopterjev osredotočilo pri tehničnem konstruktorju Igorju Sikorskem. Sikorski se je preselil iz Rusije v Združene države leta 1919. Leta 1908 je v svoji stari domovini izdelal helikopter, ki pa se nikdar ni dvignil od tal. V Združenih državah je bil med najboljšimi konstruktorji letal z nepremičnimi krili. Vendar ni opustil svoje zamisli helikopterja. Končno je leta 1939 izdelal letalo VS-300. Tedaj se mu je posrečilo rešiti najtežji problem helikopterja, ki je bil v tem, da se je s krili vrtel tudi trup.

Sikorski helikopter je imel na repu še poseben propeler, ki se je vrtel v nasprotni smeri glavnega propelerja nad trupom, in tako uravnaval smer letala. Kljub temu, da so izmislili razne načine za usmerjanje

helikopterjev, krmarijo helikopter načeloma vedno tako, da menjujejo kot, ki ga tvorijo lopatice propelerja z vodoravno ravno, navzgor ali navzdol, nakar se letalo dviga ali spušča, oziroma leti ravno ali visi mirno v zraku, če propelerjeve lopatice krožijo v vodoravni legi.

Danes izdelujejo take helikopterje razna podjetja. Za reševanje ranjenec uporabljajo na Koreji večinoma lahke helikopterje. Vsako teh letal ima ob straneh ravne plošče, na katere polagajo nosilce z ranjenci. Sedaj izdelujejo tudi večje helikopterje za 10 do 20 oseb. V neki tovarni izdelujejo celo helikopterje za 35 oseb.

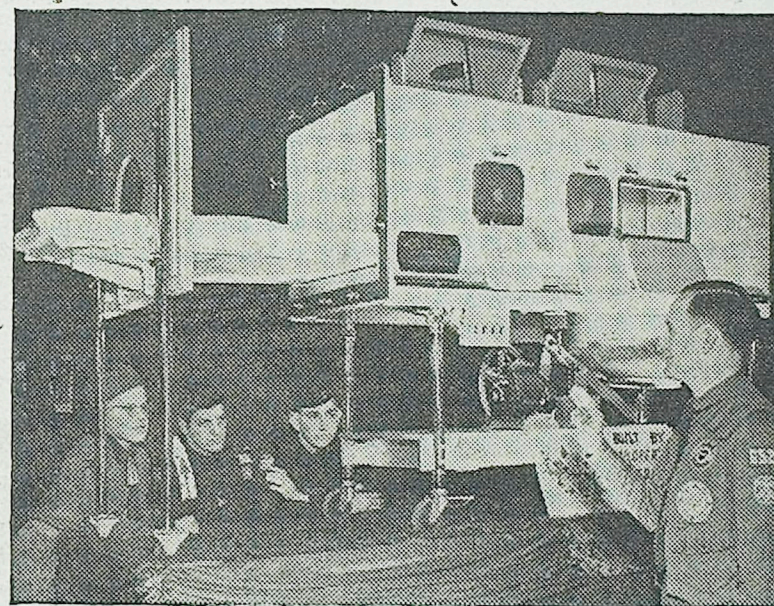
Vsaka ambulantna kirurška vojna bolnica na Koreji, kjer operirajo ranjence s težkimi poškodbami na prsih, glavi in želodcu, razpolaga s skupino helikopterjev za reševanje ranjenec.

Helikopterji rešujejo uspešno tudi življenja, ki so na morju v nevarnosti, kajti tudi najhitrejši rušilci so prepočasni pri hitrevali na kraj nesreče.

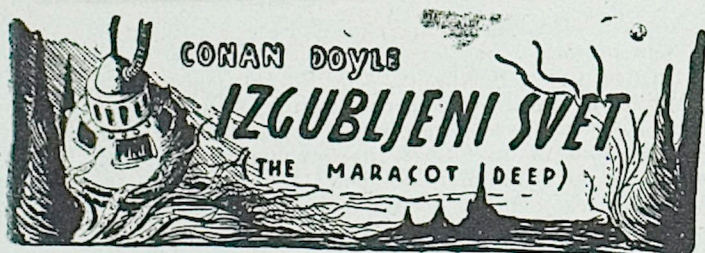
Poleg tega se poslužujejo vojne ladje tudi helikopterjev za uravnavanje streljanja ladijskih topov in za iskanje plavajočih min.

Med najuspešnejše reševalne akcije helikopterjev lahko štejemo reševanje posadke 118 mož siamske kornete »Prasae«, ki se je med snežnim nametom potapljala. Helikopter je vso posadko do zadnjega moža rešil neizogibne smrti.

Obalne straže s helikopterji uspešno rešujejo ob morskih obalah brodolome, na kopnem pa poplavljenec in žrtve požarov in drugih hudih nesreč.

»ŽELEZNA PLJUČA« imenujejo poseben prostor, v katerem pomaga izmenično posebni visoki in nizki umetni tlak, da pljuča umetno dihanje. Ta naprava služi zlasti v primerih, ko je mišičevje prsnega koša, žrtev otroške paralize tako oslabele, da nima moči za naravno dihanje. Zdravstveni strokovnjaki priporočajo to napravo tudi za prvo pomoč pri požarih in potopljenecem.

17

Šla sva k nadvse lepi sipini, ki je bila poraščena z v tisočih barvah prelivajočimi se algami in ki je bila približno eno miljo oddaljena od mesta. To je bil Monin poseben vrt, ki ji je bil zelo pri srcu in v katerem je kar mogoče rožnatih cvetov, škrlatnih morskih zvezd in rdečih brizgavcev. Tega dne me je vzela s seboj, da bi si ga pogledal in vprav v času, ko sva stala pred njim, je naju vihra zela. Struja, ki je naju tako nenadoma zgrabila, je bila tako močna, da sva se rešila edino na ta način, da sva se čvrsto držala skupaj in poiskala zavetje za skalami, kjer sva bila varna pred silovitimi vodnimi tokovi. Občutil sem, da je bila ta deroča vodna struja čisto topla, skoraj vroča, kar je kazalo na to, da so te motnje posledica vulkanskih izbruhov in da so le odmevi v daljnih pokrajinah oceanskega dna nastalih podmorskih pretresov. Deroči tokovi so dvignili blato na veliki planjavi in svetloba je pojmala zaradi gostega blatnega oblaka, ki je visel v vodi vseokoli nas. Da bi našla pot nazaj, na to ni bilo misliti, ker sva izgubila vsak čut za orientacijo in bi tudi verjetno zelo težko premagala silo deročih voda. Vsemu temu se je pa še pridružila naraščajoča tesnoba v prsih in težava pri dihanju, kar je bil opomin, da grede najine zaloge kisika počasi h kraju.

V takih trenutkih, ko stojimo neposredno pred smrtjo, privrejo na dan velika in prvobitna čustva, ki preplavijo vsa naša vsakdanja malenkostna čustvovanja. Šele tedaj sem

spoznal, da ljubim svojo milo tovarišico, ki je bila globoko zakoreninjena v moji notranjosti in ki je bila del mojega življenja. Kako čudna stvar je taka ljubezen! Kako je ni mogoče razčleniti! Nisem jo ljubil zaradi njenega obraza ali njene postave, čeprav je bila v lepoti teh nedosegljiva. Tudi ne zaradi njenega glasu, ki je bil miloglasnejši od vseh, kar sem jih dotedaj slišal, niti zaradi duhovnega soglasja, saj sem mogel brati njene misli samo z njenega občutljivega in vedno spreminjajočega se obraza. Ne, bilo je nekaj za njene temnimi in sanjavi očmi, nekaj, kar je bilo v njeni in moji najgloblji notranjosti, kar je naju povezovalo za večne čase. Iztegnil sem roko in stisnil njeno. Bral sem na njenem obrazu, da ni bilo v meni nobene misli ali čustva, ki

ne bi bilo našlo svojega odraza v njeni sprejemljivi duševnosti in ki ne bi bilo poglano rdečice na njena ljubka lica. Smrt ob moji strani ne bi bila pomenila zanjo ničesar strašnega, meni pa je ob tej pomisli srce samo burneje začelo utripati.

Toda do tega ni prišlo. Marsioldi ni mislil, da skozi naše steklene pokrove niso prihajali nobeni zvoki, v resnici pa je valovanje nekih zračnih tresljajev z lahkoto prodiralo ali pa je s svojimi udarci izžvalo podobne tresljaje v njihovi notranjosti.

Slišal sem glasne udarce, odmevajoče zvoke, kot da je nekdo udarjal na gong. Nisem si mogel predstavljati, kaj naj bi to pomenilo, toda moja tovarišica je takoj razumela. Držec me stalno za roko, je vstala izza našega zavetja in napeto prisluhnila. Nato je počenila in začela iti, boreč se z viharjem. Bila je to tekma s smrtjo, kajti vsak trenutek je pritisk na mojih prsih postajal vse neznosnejši. Videl sem, kako se je njen dragi obrazek obračal k meni z največjo zaskrbljenostjo in opotekaje sem ji sledil, kamor me je vodila. Njen izgle in njene kretnje so jasno dokazovale, da je njena zaloga kisika bila manj izčrpana kot pa moja. Izdržal sem, dokler so mi moje moči dopustile. Naenkrat pa se mi je zameglilo pred očmi, razprostrl sem roke in se brez zavesti zrušil na mehko oceansko dno.

Ko sem se zavedal, sem ležal na svoji postelji v atlantski palači. Stari, v rumeno oblečeni duhovnik je stal poleg mene in je držal v roki steklenico z nekakšnim dražilom. Maracot in Scanlan sta se vsa žalostna sklanjala nad mano, medtem ko je Mona, z izrazom nežne zaskrbljenosti na obličju, klečala pri vznožju postelje. Zdi se, da je junaška deklica pohitela k glavnemu vhodu, kjer so ob takih prilikah imeli navado udarjati po velikem gongu, ki je s svojim glasom klical in vodil vse potnike, ki so zašli. Tu je povedala, kje sem se nahajal in je pripeljala nazaj s seboj reševalno odpravo, v kateri sta bila tudi oba moja tovariša in ki sta me prinesla nazaj na svojih rokah. Karkoli bom naredil v svojem življenju, bo to pravzaprav Monina za-

Za mlade učenjake

Tretja "znanstvena" uganka

(Nadaljevanje in konec)

Po zdravi pameti vsakogar, bi košček papirja moral odleteti v strop. Saj ne tehta skoro nič, naša sapa pa je tako močna. Ali — čudo vseh čud — papir ne odleti! Naj piha največji korenjak, papir ne bo odletel. Tresel se bo sicer, ali ostal bo na tulu, kakor da ga drži magnet. Ali ima hudič prste zraven ali kaj!

Se dlje lahko gremo, proti še večji nemogočnosti. Papirček položimo na dlan, da gleda daljši konec igle navzgor. Nanj položimo »rakela« pokonci tako, da bo igla v njegovi luknjici. Zdaj začnemo pihati skozi luknjivo navzdol z vso močjo, ki jo zmorejo naša pljuča, in med pihanjem odmaknemo roko. Papir se drži »rakela«, kakor da bi bil k njemu prilepljen! Ko hitro pa nehajo pihati, pade papir na tla. Ali ste videli že kdaj tak peklenski nesmisel? Ko bi srkali zrak vase, bi nič ne rekel, toda pihamo na vso moč proti papirju. Zaradi težnosti same bi moral pasti na tla še hitreje. Ta reč res ne more biti brez hudiča!

Zdaj bi pa zares radi videli, da bi bili profesorji fizike v bližini. To bi se jim smejali, ko bi ne mogli čarovniškega pojava pojasniti! Hudo mi je, da so zdaj počitnice in jim ne moremo »znanstvene ugank« zastaviti.

Pa poskusimo jo rešiti sami lepo po domače.

V fiziki poznamo neko svojstvo vseh tvarnih teles, ki mu pravimo »vztrajnost« ali po tuje »inercija«. Telo, ki miruje, hoče zmeraj mirovati in potrebna je zato neka sila, da ga požene v gibanje; ko se pa giblje, hoče zmeraj naprej gibati, in spet je potrebna neka sila, da ga ustavi, če hočemo, da bo obmirovalo. Dlje v to se ne bom spuščal. Moral bom nekega dne v posebnem članku povedati o tem nekaj besed.

Ko pihamo skozi cevko »rakela« proti papirčku, zadene zračni tok nanj in ga hoče odriniti. Papirček pa hoče biti zaradi vztrajnosti še tam.

Njegovo protiviljenje je sicer zelo malenkostno, pa vendar je. Ovir, ki jo s tem naredi zračnemu toku, povzroči, da se ta tok pod papirčkom preokrene v vodoravno smer vse na okoli in ne več naravnost naprej kot dotlej. Preden se papirček zgane, naša sapa že piha izpod njega v vse smeri. In ta sapa, veste, pobira s seboj še tisti zrak, ki je dotlej bil med rakelom in papirčkom. S tem nastaja pod njim zraka prazen prostor ali »vakuum«. Poprej je papirček pritiskala teža zraka od obeh strani, zdaj pa, ko ni zraka več spodaj, ko je tam »vakuum«, pa pritiska nanj samo tisti zrak, ki je zgoraj (oziroma na nasprotni strani). Ta težnostni pritisk zraka pa je toliko močan, da papirček ne odleti, pa naj piha proti njemu največji junak sveta.

Malce zamotana je ta zadeva, upam pa, da ste jo le razumeli.

Potoček je zuborel...

Na paši. Nisem imel težkega posla, samo sedem ovac sem čuval, da bi zvečer vse prignal v hlev, kjer sta dva ranjena partizana težko čakala na lonček sladkega mleka. Saj drugega skoraj ni bilo pri hiši. Le kdaj pa kdaj je dobra žeravica prinesla kako jajce, včasih malo sladkorja in bele moke. Še to je lastnim otrokom odtrgala od ust.

Dan je bil lep, prava pomlad je dihal iz vsakega drevesa in iz vsakega šopa trave. Veter je pihljil in hladil že kar vroči zrak. A tišine ni motil veter, ampak enakomerno žuborenje potočka, kjer sem imel postavljenih že nešteto vodnih mlinov. Ravno novega sem spravljaj v tek, ko je začelo čisto blizu streljati z brzostrelko. Kaj čudna, prav otroška misel me je spreletela: ovce mi bodo postrelili. Kot bi čutilo nevarnost, so se same začele.

tekle k meni. Streljanje se je pomirilo, to pot že precej bliže. Gotovo so streljali za nekom, ki je te-

kel ob potoku navzgor. Že sem hotel bežati, ko sem zaslišal obupno jamrajočega človeka, ki je z zadnjimi silami bežal pred smrtjo. Zgledal sem ga, ko je hotel preplezati skalo ob potoku. Bil je eden izmed ranjenih partizanov, prav tisti, ki mi je dan za dnem pravil, kako lepo bo, ko bo ozdravel in ko bodo Nemci premagani. Zadnjič sem ga videl živega. Predno je preplezal skalo, mu je nešteto krogel prebilo telo.

Nemci so mrtvega pustili in odšli. Ko me je prvi strah minil, sem šel pogledat, kako je. Še vedno sem upal, da je živ, da je Nemce samo ukani, saj sem bil v srcu prepričan, da tak človek ne more kar tako umreti. A vendar je bil mrtev. Ležal je ob potoku, z glavo navzdol, leva roka je bila iztegnjena v vodo, v potoček, ki je enakomerno in žalostno žuborel...

Branko Rot

Izpolnjevanka

1.		O			
2.			O		
3.				O	
4.			A		
5.		E			
6.			O		
7.				A	

A — EEE — H — II — KKKKK
— LLL — NN — OOO — RR —
SSSS — T — V

Iz gornjih črk sestavi 7 besed, ki jih vpiše v lik tako, da boš bral vodoravno besede naslednjega pomena:

1. preprosta dolžinska mera
2. naduto, domišljavo,
3. veliko skladišče, shramba,
4. popolnoma podobno,
5. pomladno poljedelsko opravilo, brez katerega bi ne bilo žetve,
6. kraljevsko znamenje (množina),
7. pretekli čas glagola iskati.

Če si vpisal pravilne besede, bešeš v prvi in zadnji vrsti od zgoraj navzdol primka dveh slovenskih pesnikov, od katerih je bil eden doma na Krasu!

REŠITVE UGANK IZ PREDZADNJE ŠTEVILKE

ČAROBNI LIK: 1. boks, 2. ohol, 3. kolona, 4. Slovan, 5. nart, 6. Ante.

REBUS: Peter stoka in ječi.

Zreb je danes določil lepo nagrado VANDI KRANJC iz BRESTANICE, ki bo po pošti prejela darilo strica Mihe.

Posta strica Mihe

Pisma iz Cerknice pri Rakeku niso pri meni redki gostje. Tako je prispelo tudi pismence **KEBE BRANKA**, ki je poleg rešitev ugank in lešnikov tudi takole napisal:

Posljam Ti tudi križanke, ki sem jih sam sestavil. Če se ti zdijo dobre, jih objavi v našem kotičku. Prav lepo se Ti zahvaljujem za knjižno nagrado, ki sem jo prijel za prispevek v našem kotičku.

Tvoje križanke so mi všeč, žal pa tiste velike ne bom mogel objaviti, ker je preširoka, pač pa samo tripredalčne kvadrate. Veseli me tudi, da ti je bila nagrada všeč in zdaj gotovo pridno prebiraš, posebno če tudi pri vas takole lepo dežuje vsak dan. Ali vam v Cerknici vreme tudi toliko nagaja? Veš, Branko, če se ježiš na vreme, se kar potolaži, da se tudi drugim ne godi prav nič bolje. Vidiš, jaz sem na morju, pa ne pridem od tega, da bi se lahko kopal. Piši mi, ljubi Branko, kako preživljaš počitnice.

Pa ostanimo kar v tistem cerkniškem kotu. Iz Cajnarjev se je oglašila **BOMBAC MAJDA**, ki zelo dvomi, ali je uganke prav rešila. No, ker si medtem že sama videla, draga Majda, ali si se kje zmotila, ne bova o tem podrobneje govorila. Pa še kaj se oglašajo, ljuba Majda!

No, tu je pa pismence tiste pionirke iz Dekanov, ki se je pozabila podpisati in mi je naknadno sporočila, da je **MARSETIČ MARIJA** iz Ospa pri Dekanih. Pravi, da je prvič prepozno poslala rešitve, zato pa je zdaj bolj pohitela. Pravi tudi, da želi, da bi jo jaz primahal v Osp.

Vse se lahko zgodi, ljuba Marija, in mogoče bom kar naenkrat potkal na tvoja vrata v Ospu št. 35 in ti prinesel pozdrave vseh pionirjev, ki dopisujejo v naš kotiček. Medtem si gotovo tudi že prejela knjižno nagrado za pravilno rešitev ugank. Pozdravljena, ljuba Marija, in še kaj mi piši!

Danes mi kar prihajajo skupaj pismence iz istih krajev. Tukaj je pismo **PURGER MARIJE** iz Ospa, ki takole piše:

Oglašam se Ti iz Ospa. Gotovo veš, kje je to in morda si bil tudi že pri nas. Pri nas se je že pričelo toplo, vendar ne tako kot prejšnja leta. Posebno toploto oddaja naša Stena, kot ji mi pravimo in ki nas obdaja na eni strani. Na drugi strani vasi pa imamo lepo polje, kjer raste mnogo sadja. Toliko česnje je bilo letos, da je bilo vse rdeče. Tudi marelice bodo kmalu. Ali boš takrat prišel k nam? Takrat ti bom lahko vse razkazovala, veš, ker bom prosta. Čeprav rada hodim v šolo, se konca pouka vseeno zelo veselim.

zel, ko sem gledal prizor na platnu. Človek v temnem plašču sem bil jaz.

Da, jaz, Cyrus Headley iz New Yorka, sedaj v Oxfordu; jaz, poslednji proizvod moderne kulture, sem bil nekoč del te mogočine in starodavne civilizacije. Tedaj sem šele doumel, zakaj so se mi mnogi od simboličnih znakov in hieroglifov, ki sem jih bil videl okoli sebe, zdeli nekam znani. Neštetokrat sem se počutil kot človek, ki napenja svoj spomin, ker čuti, da bo pravkar prišel do velikega razodetja, ki ga je vedno pričakoval in ki ga vendar ne more nikakor doseči. Tedaj sem tudi razumel tisti globoki duševni pretresljaj, ki sem ga bil doživel, ko se je moj pogled prvič srečal z Moninim. Vse to je prihajalo iz globin moje podzavesti, kjer so še ležali spomini izpred dvajset tisoč let.

Ladja se je tedaj dotaknila obale in iz grmičevja se je pojavila bela in svetla prikazen. Moje roke so se izprožile, da bi jo objele. Po naglem objemu sem jo na pol dvignil in nosil v ladjo. Toda tedaj je nastal nenaden poplah. Z obupnimi kretnjami sem dajal veslačema znake, naj zaveslata ven. Bilo je prepozno. Iz grmovja so planili ljudje. Divje roke so zgrabile za ladjo. Zaman sem jih skušal odbiti. Bojna sekira se je zalesketala v zraku in treščila na mojo glavo. Padel sem brez življenja na žensko in napojil s svojjo krvjo njeno belo obleko. Videl sem jo še, kako je kričala, z grozo v očeh in s široko odprtimi usti, ko jo je njen oče vlekel za njene dolge črne lase izpod mojega telesa. Nato je vse utihnilo v mraku.

In spet je zamigljala druga slika na srebrnem platnu. Bilo je v notranjosti velikega zavetišča, ki so ga bili zgradili modri Atlantidi in ki naj bi služil kot pribežališče za usodni dan. Bila je ista velika zgradba, v kateri smo se tedaj nahajali. Videl sem njene številne in prestrašene prebivalce v trenutku katastrofe. Zatem sem spet znova zagledal svojo Mono z njenim očetom, ki je postal modrejši in boljši, tako da je bil vključen med tiste, ki naj bi se rešili.

sluga, kajti ona mi je moje življenje vdruživ podarila.

Sedaj pa ko je prišla kot po nekakšnem čudežu na gornji svet, med naše ljudi in pod sinje nebo, mi je kar čudno pri srcu, ko pomislim na to, da je moja ljubezen bila tako močna, da sem hotel z vsem svojim srcem ostati v morskih globinah tako dolgo, dokler bi mi ona pomenila vse na svetu. Dolgo nisem mogel razumeti, od kod ta globoka in nadvse prirčna vez, ki naju je družila in ki jo je ona prav tako globoko občutila kot jaz. Manda, njen oče, mi je o tem povedal razlago, ki je bila ravno toliko nepričakovana, kolikor zadovoljiva.

Vedno je z dobrohotnim smehljajem gledal na najino ljubezen; smehljaj se je s tistim prizanesljivim in razumevajočim izrazom človeka, ki vidi prihajati to, kar je že vnaprej pričakoval. Nekega dne me je poklical in me odpeljal v svojo sobo, kjer je bil že prinesel tisto srebrno zaslonilo, na katero je lahko prenašal svoje misli in svoja izkustva. Dokler bom živ, ne bom mogel pozabiti, kar je takrat Moni in meni pokazal. Sedela sva tesno drug ob drugem, držala sva se za roki in vsa zavzeta gledala slike, ki so migljale pred najinimi očmi in ki jih je iz davne preteklosti klical ter oblikoval rodovniški spomin teh Atlantidov.

Videla sva skalnat polotok, ki je segal daleč v krasno sinjino oceana. Najbrž sem vam pozabil omeniti, da so v teh miselnih kinematografih, če jih lahko tako imenujem, prikazovali slike v naravnih barvah. Na tem predgorju je stala lepa hiša nenavadne konstrukcije, prostorna, z rdečo streho in belimi zidovi. Od vseh strani jo je obdajal palmov gaj. V tem gaju je bilo nekakšno taborišče, zakaj opazili smo belo svetlikanje šotorov in tu pa tam sij orožja vojščaka, ki je stal na straži. Iz tega gaja je prihajal mož srednjih let. Na roki je nosil lahak in okrogel ščit in je bil oblečen v mrežasti oklep. V drugi roki je imel meč ali kopje, kar pa nisem mogel točno razločiti. Ko se je enkrat obrnil z obrazom k nam, sem takoj ugotovil, da je pripadal istemu plemenu kot Atlantidi, ki so bili okoli nas.

Otrok - družabno bitje

ODNOS DO STARŠEV

Ce govorimo o otrokovem odnosu do staršev, potem v prvi vrsti govorimo o ljubezni, spoštovanju in hvaležnosti. In kako naj starši razvijajo ta čustva v svojem otroku? Le tako, da ves njihov postopek razvija v otroku ta čustva. Starši, ki se medsebojno spoštujejo in imajo pravilne odnose do družbe, v kateri se kretnajo, bo spoštovala njihova okolica in tudi njihovi otroci.

Od otrok starši zahtevajo, da bodo odkriti in iskreni. Da to res tudi postanejo, morajo imeti starši mnogo potrpežljivosti, da si pridobijo otrokovo zaupanje. Če se zgodi n. pr. da otrok zaupa materi neko svojo skrivnost, potem pa jo mati ob vselem smehu pove zvečer vsej družbi, bo postalo dekletce sram in postala bo oprezna. Materi ne bo več zaupala.

Prav tako starši zahtevajo, da jim otroci govorijo le resnico. To bodo dosegli le, če tudi sami nikdar ne lažejo. Znan mi je primer, da je prišel oče opoldne domov, truden od dela, kosilo pa še ni bilo pripravljeno. Bil je utrujen in je nejevoljno godrnjal, nakar je mati užaljeno rekla: »Kaj misliš, da sem brala romane? Vse dopoldne se mučim in hitim.« To je slišal sin. Mati je res brala roman v zvezkih,

ni imela časa pospraviti stanovanja in je prepozno začela s pripravi za kosilo. Sin je to videl, slišal pa je tudi lažni izgovor. Zavedati se moramo, da nas otrok ostro in pozorno opazuje, da nas posnema, pa tudi obsoja. Velikokrat prav v takih doživljajih leži vzrok družinske tragedije, da otroci pretrgajo pristrane in iskrene odnose s starši, jim lažejo in se jim vedno bolj odtujujejo.

SPOŠTOVANJE DELA IN MEDSEBOJNA POMOC

Včina žen opravlja poleg gospodinjskih dolžnosti tudi delo v tovarnah, pisarnah ali na vasi kmetijska dela in tem ženam je domače delo veliko breme in napor. Za to je treba v družini pri otrocih razvijati spoštovanje do tako velikih naporov, istočasno pa pri deklicah in dečkih ustvarjati težnjo in navado, da pri hišnem delu materi pomagajo. Pаметen in skrben oče bo povedal otrokom o materinih naporih doma in izven doma, v poklicu. Otroci morajo biti ponosni na to, da so že tako veliki, da so materini pomagači in sodelavci in da ji lajšajo breme dela. Seveda mora zato dati primer tudi oče.

Mati bo zopet govorila otrokom o očetovem delu, ki je odgovorno in včasih zelo težko. Ko se oče vrne domov, naj najde mir, red in veselje. K temu lahko otroci veliko pripomorejo.

Isti odnos, kot do staršev, naj imajo otroci do drugih ljudi, ki začasno delajo v družini, n. pr. hišne pomočnice. Prav tu lahko dajo starši otrokom dober vzgled, kako je treba občeovati in pomagati ljudem, ki jih srečujemo in s katerimi moramo skupaj živeti.

V družini je včasih kdo od sorodnikov, sostanovalec itd. Starši morajo paziti, da otroci tem in drugim stanovalcem v hiši izkazujejo dolžno spoštovanje. Toda pri tem včasih sami zelo grešijo, ko govorijo pred otroki negativno o teh ljudeh. Otroci to ob prvi priložnosti povedo pred ljudmi, o katerih

rih so starši govorili in tako nastanejo v hiši neprijetnosti. In ker otroci od najnežnejše mladosti posnemajo svojo okolico, se privadijo tudi opravljanju, navadijo se druge podcenjevati, delajo se važne, postajajo zlobni in neiskreni. Njihov moralni lik se izmalici in veliko truda je treba, če hočemo to zopet popraviti.

Prihodnjic vam bomo povedali še o otrokovem odnosu do bratov in sestra, o njegovem odnosu do prijateljev in sošolcev in končno o odnosu do samega sebe.

Od česa je odvisno, kako hitro nam gre čas

Ali ste se že kdaj vprašali, kaj je pravzaprav vzrok, da nam včasih čas kar dirja, včasih pa se tako obupno vleče?

Duševni čas — čas, katerega trajanje čutimo — ni odmerjen z mehaničnimi urami, ampak z občutljivostjo duševno uro, ki je v centrih za merjenje časa v naših možganih. Kadar gre ta ura počasi, so minute dolge cele ure, kadar pa gre hitro, so minute krajše od sekund.

Duševne ure nekaterih ljudi vedno zaostajajo in ti ljudje pridejo vedno povsod prepozno, ker za njih mehanični čas teče tako hitro, da ga ne morejo nikoli dohiteti. Pri drugih pa zopet duševne ure tečejo prehitro in le-tem se zdijo minute tako dolge in povsod pridejo prekmalu.

Duševne ure večine ljudi pa tečejo normalno, v skladu z mehaničnimi urami. Nekateri imajo celo tako natančen občutek časa, da vam lahko skoraj do minute točno povedo, koliko je ura in se lahko ponoči zbudijo ob določenem času. Toda vsi človeški občutki za čas so spremenljivi. Na njih vpliva na primer toplota našega telesa: če nam je vroče, gre čas bolj počasi, v vročici se plazi s polževo hitrostjo. Nasprotno pa, če temperatura telesa pade pod normalno, čas naravnost dirja.

Prav tako vpliva delo na to, da nam čas hitro poteka. Poskus s pisarniškim osebjem so dokazali, da jim poteka čas za eno tretjino hitreje, če delajo, kakor če sedijo brezposelnost za pisalnimi mizami. Tudi naše razpoloženje vpliva na hitrost časovnega poteka. Veselje in optimistično razpoloženje vplivajo, da nam čas poteka zelo hitro, medtem ko občutek strahu in skrbi naredi, da se čas vleče v neskončnost. Čim slabše je človek razpoložen, tem bolj počasi mu poteka čas.

Kako hitro poteka človeku čas, je odvisno tudi od njegove starosti. V detinski dobi in v mladosti se čas vleče prav počasi, toda z vsakim letom gre vedno hitreje, tako da v starosti naravnost dirja. Natančna opazovanja nekega francoskega učenjaka so pokazala, da otrok v eni uri fizično in duševno doživi toliko, kot šestdesetletni starec v petih urah. Zato ni čuda, da je težko obdržati otrokovo pozornost dlje kot nekaj minut — kajti njemu je deset minut isto, kar je starejšemu človeku petdeset minut.

Iz vsega tega vidimo, da čas, v katerem živimo, ni čas mehanične ure, ampak čas, določen v naših možganih.

Ljubki obleki za sončenje, menjamo samo zgornji del, kratko, v gube položeno krilce pa ostane.

Obleke so enostvne in okusne, okrašene pa so s kakšnim posebno lepim detajlom, ki daje obleki posebno eleganco.

ŽENE po svetu

KAKO ŽIVI GOSPODINJA V TURSKEM MESTU

V eni izmed prejšnjih števil našega lista smo vam povedali nekaj o Kemalovih reformah, ki so prinesle v življenje turških žena velike spremembe. Povedali smo vam, da danes za turško ženo ni več omejitve, da ji je odprta pot v vse poklice in kot dokaz za to, smo vam predstavili nekaj najbolj znanih Turkinj. V dopolnilo k takratnemu članku pa vam bomo danes povedali še nekaj o življenju turške žene v mestih, kjer najdemo še določene navade in način življenja iz časov, ko so žene nosile še feredže in bile zaprte v haremu.

Oglejmo si najprej domače življenje — stanovanje. Notranja ureditev stanovanja se od naše zelo razlikuje. V srednjem delu stanovanja so navadno dnevni prostori, v nasprotnem koncu pa spalnice. Kuhinja je neke v sredini, je zelo majhna ter brez opreme. V steni so le vzdane police, za delo pa ima gospodinja nizko omarico. Skoraj vse hiše imajo plin; kjer pa tega ni, kurijo gospodinjice v majhnih pečeh z lignitom.

Tudi ostali stanovanjski prostori so opremljeni zelo preprosto; nekaj naslanjačev z mizicami, na katerih postrežejo s kavo in cigaretami, miza in hišni bife. Premožnejše družine premorejo tudi hladilnike, kjer v toplih šestih mesecih hranijo mrzlo in osvežujočo pijačo. Zaradi tako pičle opreme se zde tudi majhne sobe velike. Po tleh je tu pa tam pogrnjena kaka preproga. Na pročelju sobe je vzboklina z okni na vse strani. Od tu je dober razgled na vse, kar se dogaja na ulici. Na divanu pod temi okni preživlja turška žena večino svojega časa.

Težka dela gospodinjice zelo olajša tako imenovani kapudžija, ki ga ima vsaka hiša. Ta čisti stopnišča, odpira ponoči stanovalec vrata in opravi čez dan vsa težja dela. Če gospodinja kaj zmanjka, ji prinese kapudžija.

In še nekaj olajšav ima turška gospodinja, kar pri nas ženo najbolj utruja in ji vzame največ časa. To je čakanje v vrsti, prerivanje in čakanje po trgovinah in na trgu, prenašanje težkih košar in prepolnih mrež. Tega v turških mestih ni. Tam so potujoči trgi, ki krožijo po ulicah na hrbtih ljudi in oslov, in prodajalci na vse grlo ponujajo svoje blago. Gospodinja samo pogleda skozi okno, pove, kaj bi rada, in že je prodajalec z blagom v stanovanju. Če pa stanuje v višjem nadstropju, spusti po vrvi košaro, v kateri je listek in denar. Prodajalec položi v košaro blago, zaračuna, gospodinja potegne za vrv in kupčija je opravljena.

V nekaterih mestih, v Carigradu na primer, prodajajo tudi vodo, ker pravijo, da vedovodna voda ni dobra

za pitje. Teh prodajalcev niti ni treba klicati. Na okno postavi gospodinja dogovorjeno znamenje (belo krpo, ilovnato posodo itd.) in že trgovec z vodo pozvoni pri vratih.

Prodajalci sadja in zelenjave torej kličejo, s prodajalci vode imajo dogovorjeno znamenje, mesarji pa hodijo po cestah in zvonijo. Na plečih imajo leseno omaro, pravi hladilnik, in v njem vedno sveže meso.

Takšna trgovina je običajna z vsemi izdelki. Tako pride gospodinja na cesto samo, kadar hoče na sprehod ali kadar gre na zabavo. Zato je na cesti vedno lepo oblečena in spočita.

Seveda pa je to samo ena plat zvona. Druga je življenje teh trgovcev, njihov življenjski standard in starostna doba. Ob razvoju Turčije v moderno državo bo prav gotovo izginilo tudi to, ker sodi v preteklost.

V STANOVANJU POISČIMO MIREN IN UDOBEN KOTIČEK TUDI ZA OTROKA

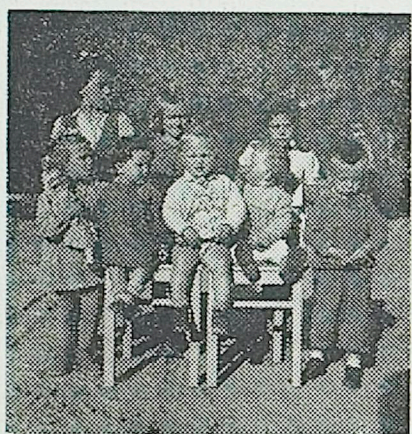
Otroku naredimo veliko dobrega, če mu v stanovanju določimo prostorček, kjer se bo lahko nemoteno igral, se učil in pisal naloge, ko začne hoditi v šolo. Vedel bo, kje lahko hrani svoje otroške zaklade, igrače, papirčke, kamenčke in živobarvne krpice za punčke, ko bo večji pa, kje se lahko v miru pripravlja za šolo, bere, ureja svojo knjižnico, zbirko znakov, rastlin itd.

Mnogim družinam bo seveda zaradi stanovanjske stiske težje najti in urediti take otroške prostorčke. Drugim pa bi bilo mogoče, pa na to otroško potrebo premalo mislijo. In vendar je to za otrokov pravilni telesni in posebno še duševni razvoj nujno potrebno. V takem oddaljenem kotičku ima otrok svoj mir in svoj svet. V njem se prosto izživlja v igri ali pozneje v resnejšem delu.

Otroci so veliki reveži, če v vsem stanovanju ne vedo, kje smejo na dan s svojimi stvarmi ter jih vedno preganjamo iz kot v kot. Še večji reveži pa so pri tistih starših, ki so bolešno občutljivi za red v hiši in iz strahu pred obiski vedno znova pospravljajo. V takem stanovanju se ne počuti domače niti odrasel človek, kaj šele otrok.

Prav gotovo boste pritrdili, da učenec ne more lepo pisati naloge, če jo piše na mizi, kjer mati pripravlja kosilo, pere, lika ali dela kaj drugega. Sklopčljiva mizica ob oknu bi vas rešila te zadržke, pa tudi pregrada bi ne bila.

Posebno otroške sobe imajo gotovo svojo prednost, toda pri današnjem stanovanjski stiski ne moremo nanje resno nanje misliti. Zato se bomo zadovoljili z otroškimi kotički, ki naj bodo v povezavi z dnevnim prostorom ali s kuhinjo, od koder lahko otroke stalno nadzorujemo.

CICIBANI IZ KDZ GABROVICA

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

RAK

V množici nerazčiščenih, težkih in važnih vprašanj, ki duše človeštva in proti katerim se že mnogo stoletij trdo in neizprosno borimo, je problem raka najbolj pereč. Ves kulturni svet najbolj pretresa drzno naraščanje števila rakastih obolenj in proti tej bolezni je naperjena cela kopica najraznovrstnejših orožij; od časa do časa, kot pač v vsaki vojni, zablesti kako novo obrambno oziroma napadalno sredstvo, ki nekaj časa ob zvoku bučnih fanfar in slavošpevov napoveduje popolno ali vsaj bližnjo zmago nad strahotno boleznijo. Tako hitro, kot se zmagoslavje razpihuje, prav tako hitro pa tudi pade v pozabo. Pisali so že o napojih, mazilih, injekcijah, zeliščih, kopelih, ki naj bi odpravili raka; in še bodo pisali o novih izledkih, toda rak napreduje na svoji zmagoslavni poti uničevanja in ubijanja. In zakaj ves ta neuspeh naše borbe? Sovražnika je treba poznati, dojeti je treba njegov izvor in bistvo, in šele nato bo mogoče najti njegovo občutljivo in ranljivo Ahilovo peto. Danes z gotovostjo še ne vemo, kaj in odkod je rak. V tem je skrivnost naših neuspehov. Postavili so že mnogo teorij o vzrokih nastanka rakavih tvorov: govorili so o okužbi s posebnimi živalskimi ali rastlinskimi kuznimi klicami, toda to so že davno ovrgli. Govore o raznih vzročnih dražljajih, kar dokazujejo s tako imenovanimi poklicnimi raki pri nezaščitenih delavcih z anilinom, s katranom, arsenom itd. Semkaj pripisujejo tudi vzrok nastanka zelo številnih pojavov raka na pljučih, grlu in v ustih pri kadilcih. Dalje razpravljajo o možnosti, da neke v telesu odraslega zaostane v razvoju skupek celic ali ena sama celica, ki je potuhnjena obdržala svojo silovito bujno rastno in razvojno potenco, ki se nenadoma iz neznanega vzroka sprosti in začne svojo razdiralno pot. Tudi stalne, dolgo-

trajne in pogoste poškodbe enega organa na enem in istem mestu so vzrok za nastanek raka. Tu naj omenim raka na jeziku pri pisikavih zobeh. Govore o vitaminih, virusih in hormonih in še mnogokaj. Mnogo svetlih umov se muči in razpravlja o tem vprašanju, odkod in zakaj. Te združene moči vsega človeštva bodo nekoč prišle do končnega zaključka, ker morajo priti, saj je ta bič človeštva vedno večji in njegovo uničevanje vedno pošastnejše.

Rak je skupek celic, ki samopašno žive na račun ostalega organizma. Zdrav organizem je sestavljen iz kopice organov, od katerih ima vsak svojo določeno nalogo. Organi imajo skupen cilj in njihovo popolno sožitje je osnova zdravja.

Tu pa se naenkrat pojavi nekaj novega, kar ne spoštuje teh odnosov sožitja; pojavijo se celice, ki se divje in nekontrolirano razvijajo in rastejo, preskakujejo naravne meje in se ne ozirajo na notranjo zakonitost medsebojnih odnosov. Posamezni organi se normalno razvijajo iz ene prvotne celice, ki se deli in deli v celice, dokler se ta razvoj ne konča s tvorbo popolnega in odraslega organa. Ta popolnost je trdno uzakonjena in točno določena. Naenkrat pa se začeta rast nadaljuje divje, nesmotno, za skupnost nekoristno in uničujoče življenje. Ta mala samostojna in neuravnovešena celica se razvija popolnoma neodvisno, raste in se veča, odtriva normalno tkivo v sosedstvu, ki pri tem trpi škodo. No, to je rak: kopica nenaravnih celic z nesmiselnim razvojem in rastjo, ki se širi v sosedstvu, katerega uničuje z odvratom in pritiskom in s pajčevinastim prepredanjem, z rastjo vdolž limfnih potov. Pri tem se razvijajo močni strupi, ki jih kri raznaša po celem telesu in s tem zastruplja, sprva počasi in neopazno, pozneje pa hitro in silovito celo telo.

(Konec prihodnjic)

Odred v zvezni nogometni ligi?

V nedeljo je ljubljanski Odred odigral drugo kvalifikacijsko tekmo za vstop v zvezno nogometno ligo. Na vročih tleh v Osijeku je pripravil svojim pristašem veliko presenečenje in premagal tamkajšnji Proleter s 3:2 (1:1). Po vsej Sloveniji je vzbudila njegova zmaga veliko veselje, saj so si ljubljanci že skoraj 100% zagotovili mesto med najboljšimi jugoslovanskimi ekipami. Tabele prve grupe kvalifikacijskih tekem je sedaj naslednja:

Odred	2 2 0 0 5:2 4
Proleter	1 0 0 1 2:3 0
Borac	1 0 0 1 0:2 0

Odred mora igrati še dve tekmi in sicer z Borcem v Banjaluki in s Proleterjem v Ljubljani. Iz dveh tekem mu zadostuje le točka, da si zagotovi udeležbo na državnem nogometnem prvenstvu. V primeru, da bi obe tekmi izgubili, pa bo odločala gol difference, ki pa je zaenkrat tudi zelo povoljna za Odred.

KOČEVJE — KOPER 70:64

V nedeljo je bil v Kočevju revanšni lahkootletski dvoboj med reprezentancama Kočevja in Kopra. Sportniki Kočevja so se revanžirali za minimalni poraz v Kopru in zasluženo zmagali s štirimi točkami razlike.

V teku na 100 metrov je zmagal med moškimi Bižal (Kočevje) z rezultatom 11,6, v teku na 1000 m Nicheli (Aurora) z 2,55 in v teku na 400 m Olivieri s 53,8. V štafeti 4X100 m je zmagala Aurora, v metu krogle Mijatović (Kočevje), v metu diska Bižal, v skoku v daljino Zetto (Aurora) in v skoku v višino Cernivani (Aurora). Poudariti je treba predvsem dober rezultat Zetta v skoku v daljino (6,42 m).

V ženskih disciplinah so imele predstavnice Kočevja več uspehov, saj so osvojila štiri prva mesta, Aurora pa samo dva.

ASI PODCENJUJEJO NASPROTNIKE

Vsa Francija je v znamenju tradicionalne kolesarske dirke Tour de France, ki slavi letos pedesetletnico. Nad 100 najboljših kolesarjev Evrope se je pretekli teden spustilo v borbo za naslov prvaka Tour de France, kar je nedvomno življenjski sen vsakega kolesarskega tekmovca. Na veliko žalost prirediteljev pa je letos odpoval udeležbo italijanski tekmovalec Fausto Coppi in je tako ostal na papirju samo en glavni favorit — Hugo Koblet.

Prve štiri etape so minule v znamenju uspehov manj znanih imen, dočim so glavni favoriti (ali kakor jim pravijo asi) zaostali za dobrih deset minut. Koblet, Bartali, Magni, Bobet in drugi asi predvsem pazijo drug na drugega in podcenjujejo manj znane tekmovce, ki bodo kot se to pač vedno zgodi naleteli na krizo in izgubili pridobljene minute.

19. JULIJA BODO V POSTOJNJI ZE DRUGE KONJSKE DIRKE V LETOSNEM LETU

Za konjske dirke, ki jih bo priredil TVD PARTIZAN POSTOJNA kot uvodno sportno prireditev POSTOJNSKEGA TEDNA v nedeljo 19. julija 1953 ob 14. uri na hipodromu Rakitnik pri Postojni, vlada med ljubitelji konjskega športa po vsej Sloveniji veliko zanimanje. Novost teh dirk bo nastop kasačev iz Ljutomera, Turnišča, Maribora in Ljubljane, ter preskakovanje zaprek kategorije »L«.

SPORED DIRK:

1. NASI PIONIRJI: galop za pionirje na 800 m. Nagrade din 3000.—
2. HEAT VOZNJA za kasače. Nagrade din 20.000.—
3. NASA VAS: enovprezna voznja za kmečke konje. Nagrade 10.000.
4. PRESKAKOVANJE ZAPREK »P«. Nagrade din 8.000.—
5. II. HEAT.
6. KMETIJSKA ZADRUGA PRE-

STRANEK. Galop za kmečke konje brez sedla 800 m. Nagrade din 10.000.—

7. LJUTOMER: enovprezna voznja za kasače na 1800 m 3—12 letne. Nagrade din 15.000.—

8. NASI MLADINCI: galop za mladince na 1200 m. Nagrade din 5.000.—

9. III. HEAT.

10. PRESKAKOVANJE ZAPREK »L«. Nagrade din 10.000.—

11. KOBILARNA TURNISČE: E-

novprezna voznja za 4—12 letne kasače na 2000 m. Nagrade din 15.000.—

12. AGROTEHNIKA: Galop za polkrovne konje na 2000 m. Nagrade din 10.000.—

13. OKRAJNA ZADRUGA ZVEZA POSTOJNA: Tolazilni handicap 2000 m. Nagrade din 14.000.

14. KOBILARNA LIPICA PRESTRANEK: Dvovprezna dirka za kmečke konje na 1200 m. Nagrade din 15.000.—

15. LJUDSKA MILICA: Galop polnokrvnih angleških konj na 2200 m. Nagrade din 10.000.—

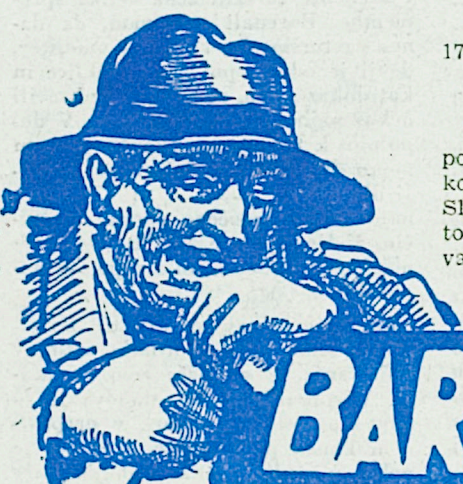
16. V SPOMIN HEROJU VOJKU:

S konjskih dirk v Postojni

Dvovprezna dirka kasačev na 2400 m. Nagrade din 21.000.—

17. POSTOJNSKI TEDEN: Preizkušnja moči in sposobnosti kmečkih konj. Nagrade din 18.000.— Bogat spored in nagrade, še le po vreme si želimo in gledali bomo konjske dirke, kot jih še ni bilo v Slovenskem Primorju! Organizatorjem dirk, pa tudi samim tekmovcem želimo veliko uspehov!

BARBA VANE PRAVI...

Pravijo, da nesreča nikoli ne počiva. Kako resničen je ta pregovor, sem doživel prejšnji teden v našem prelepem Kopru. Uslužbenke Narodne banke, ki sem jih nedavno vtaknil v torbo skupaj z inozemskimi revijami, so mi na ta račun povedale nekaj krepkih. Nekaj časa sem zdržal naval silne ogorčenosti, potem pa mi je postala glava vedno bolj teža in sem se moral zateči k zdravniku. Tukaj pa se pravzaprav začne vsa nesreča.

Najprej sem vprašal Juco, kaj naj storim, saj sem predvideval, da ima bogato prakso še iz tistih dni, ko si je zdravila jezik. Pa mi je užaljeno odgovorila, da si ga je kar sama pozdravila brez zdravniške pomoči. Odsel sem torej kot vsak drug državljani na socialno zavarovanje, kjer so mi dali številko in mi jasno povedali, da je potrpljenje že pol zdravja. Pridružil sem se vzglednemu številu čakajočih, toda kljub trdni volji, da mi bodo vaje v potrpežljivosti pomagale, me glava vendar ni hotela nehati boleti. Odsel sem malo na sveži zrak in se po dobrih dveh urah zopet vrnil. Mučila me je radovednost, če je moja številka že na vrsti, pa sem prijazno vprašal bolničarko za orientacijo. Zelo ste naivni, če mislite, da prijazna beseda vedno svoje mesto najde, kajti bolničarka mi je z zelo »ljubeznivim« glasom povedala, da sem siten in neukan. Taka »vljudnost« me je tako navdušila, da sem ji sklenil pustiti številko za spomin, sam pa sem odšel iskati drugo mesto za ozdravljanje glavobola.

Zatekel sem se v Smarje. O tamkajšnjem višinskem zraku in lepem razgledu smo že pisali, omenili pa smo tudi že dičnega čakirja in nje-

gove »originalne« cene »božje kapljice«. Zadnjič si me vtaknil v torbo Vane — se je široko zasmejal — pa je pomagal. »Torej si cene le znižal — sem se razveselil.« Kaj pa še — je dejal. Tvoja »reklama« je privabila mnogo radovednežev in mi ni kazalo drugega, kakor da sem cene še malo navil. Pokazal mi je cenik alkoholnih pijač in ob pogledu nanj me je takoj prenehala boleti glava. Torej, dragi bralci, veliko presenečenje ne povzroča samo glavobola, ampak ga včasih tudi ozdravi!

V Kortah sem bil priča velikemu kulturnemu dogodku. Prebivalci te prijazne vasi so gledali »Svoje glava« in se kar prijetni počutili. Res, vesel sem jih bil, še bolj pa sem bil navdušen po prvem dejanju, ko sem zagledal predstavnika kulturno-prosvetnega društva, ki se je rinil nekam v ospredje in hotel nekaj tehtnega povedati. »Sedaj pa se bo z. ginja glasom zahvalil igralcem in z lepim nagovorom izrazil razpoloženje vsega prebivalstva — sem si mislil. Toda za spoštovanega predstavnika vaše kulture ni bila ta predstava začetek in konec kulturnega udejstvovanja. To so dokazale tudi njegove zgodovinske besede, ko je dejal: »Koliko časa pa bo še to trajalo? Pohitite, mudi se za ples!« Priznam, da me je oblila mrzla zrna nad tako široko kulturno razgledanostjo in sem jo odkuril iz vasi s tako naglico, da niti ne vem, če so gledalci njegovim besedam ploskali ali ne.

V Dekanah sem naletel na kopicu ljudi, ki so se pričakali zaradi nekega stanovanja. Menda si ga je rezerviral neki funkcionar, ki pa je pet mesecev ne more svoje rezervacije realizirati. Svetoval sem De-

Najvažnejši sporedi

od 11. julija do 17. julija 1953:

SOBOTA 11. VII.: 13.45 Lahka glasba in objave; 14.30 Žena in dom; 17.30 V narodni pesmi in plesu po Jugoslaviji; 18.15 F. Schubert: Simfonija št. 8 v H-molu; 21.0 Z mikrolonom po Primorski; Sežana; 22.00 Vesela sobota v zabavi in glasbi. — NEDELJA 12. VII.: 8.15 Slovenske narodne; 8.30 Za naše kmetovalce; 9.00 Mladinska oddaja: Romanje naše Jelice (3. nadaljevanje) ter pogovor s pionirji; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Od Triglava do Jadrana; Sežana; 18.15 Jurina in Frana; 18.30 30 minut zabavnega orkestra Radia Ljubljana. — PONEDELJEK 13. VII.: 13.45 Lahka glasba in objave; 14.30 S filmskega platna; 14.40 »Sonce čez hribeček gre...« in druge slovenske narodne pesmi pojeta D. Filipčič in F. Koren. Na harmoniki ju spremlja A. Stanko; 18.15 Obilo zabave, dragi poslušalci! TOREK 14. VII.: 13.45 Lahka glasba in objave; 14.30 Kulturni razgledi; 14.40 Melodije iz filmov; 17.30 V pesmi in plesu po Jugoslaviji; 18.15 L. M. Škerjanc: F. Prešeren »Gazela«, izvaja orkester Slovenske filharmonije, dirigent Samo Hubad; 20.00 G. Verdi: »Aida«, opera v 4 dejanjih, posnetek s puljskega festivala. — SREDA 15. VII.: 13.45 Lahka glasba in objave; 14.30 Partizanski dnevnik; 14.40 Komorni zbor Radia Ljubljane p. v. Milka Škobernetta poje skladbe jugoslovanskih avtorjev; 17.30 Igra zabavnih orkestrer Radia Zagreb s svojimi solisti; 18.15 Tisoč taktov za dobro voljo; 21.00 S kužne police; Jovine »Polja Sacramenta«; 21.30 Komorna dela jugoslovanskih avtorjev; 22.00 Lahkih nog naokrog. — ČETRTEK 16. VII.: 13.45 Lahka glasba in objave; 14.30 Po svetli okrog; 14.40 J. Gotovac: Intima, ciklus samospelov na besedilo VI. Nazorja, poje altistka Elza Karlovec, pri klavirju G. Demšar; 45 minut popularnih zabavnih orkestrer. — PETEK 17. VII.: 13.45 Lahka glasba in objave; 14.30 Obzornik; 14.40 »Dobro večer, ljubo dekle...« in druge poje kvintet »Niko Stritofa«; 17.30 V narodni pesmi ob dalmatinskih rivieri; 18.15 45 minut plesnih

motivov; 21.00 Slušna igra: Matej Bor »Težka ura«; 22.00 Zavrtite se v našem ritmu.

FOTOGRAFSKI APARAT znamke »Velta« je izgubil reven dijak na poti iz Sežane v Hrpelje. Ker je aparat spomin na pokojnega očeta, naproša poštenega najditelja, naj ga vrne proti nagradi 1000 din ureditelstvu »Slovenskega Jadrana« v Kopru.

BREC roj. VILER Ana, pok. Ivana in Baruca Antonije roj. 12. III. 1889, stanujoča v Brečah št. 7, je izgubila osebno legitimacijo št. 13516/3536, izdano od obč. LO Smarje, ter jo razglašala za neveljavno.

SAVLE ADELA, roj. 29. 4. 1920 v Trstu, stanujoča v Strujanu, Mazzane 76, je izgubila osebno legitimacijo, izdano od obč. LO Izola in jo razglašala za neveljavno.

GORELA ROŽA, rojena 14. 9. 1934 v Novi vasi št. 19, Smarje, stanujoča istotam, je izgubila osebno legitimacijo št. 30265/20256, izdano od obč. LO Smarje dne 28. XI. 1952 ter jo razglašala za neveljavno.

Najden je bil DEZNI PLAŠČ na cesti Koper-Portorož. Naslov pripravi lista.

BERZAN VITKA, roj. 1. 7. 1922 v Marezigah, sedaj bivajoča v Babičih, je izgubila osebno legitimacijo, izdano od obč. LO Marezige in jo razglašala za neveljavno.

Križanka

Vodornajo: 1. ime sorodnice, ki je podpirala pri študiju pesnika pod 1. navpično, 7. izumitelj česa novega, 8. zelo razširjena rastlina, 9. velika poljska reka, 10. mrčes, 11. predlog, 12. reka na Kavkazu, izliva se v Črno morje, 14. privedniška oblika ženskega imena, 16. staroslovanska boginja, 17. oziralni zaimek (narobe), 18. krajevna vprašalnica, 19. igralna karta, 20. samoglasnika, 21. neširok, 23. časovni prislov, 24. mesto na Koroskem.

Navpično: 1. prvi slovenski epski pesnik. (1856—1912), 2. država v Prednji Aziji, 3. material, snov, 4. javni lokal, 5. oče, 6. filozofska pesem pesnika pod 1. navpično, 10. urok brez soglasnikov, 13. oslovski glas, 15. vrste vrb, 17. pritok Rhone v Franciji, 19. mesto ob Azovskem morju, 21. čutni organ, 22. odeja, 23. kratica za slovenski.

1	2	3	4	5	6
7					
8					
9					10
11			12	13	
14		15			
16					17
18				19	
20			21		22
		23			
24					

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Milko Stofa — Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru
Naslov uredništva in uprave: Koper, poštini predal 2 — Stevilka tekočega Santorijeva ulica 26, tel. 170, računa pri Narodni banki v Kopru 657-T-160
Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.